

41. DVI PO DVADESET

Ima Vicinih zgodnih viceva, a jedna je zgodna bila kada mu je drug Tito rekao:

— Vice, ti sada nemaš žene, dobro bi bilo da nađeš jednu ženu od četrdeset godina, to bi bilo najzgodnije.

A Vice reče:

— A družo Tito, bi bolje bilo dvi po dvadeset.

A Tito se nasmija i Vice se zasmija.

42. VICE I SIROTINJA

Došla jedna žena k Vici i kaže:

— Vice, ja sam ti sirotinja.

A Vice njoj:

— A bogati, biž mi, biž iz kancelarije, da te ne vidin.

A žena jadna u čudu šta će učinit. A Vice nju tjera i kaže:

— Biži, da te više nisam vidio ovdje!

— A zašto, Vice — kaže — nisam ti ja ništa napravila loše, ja sam samo eto došla, sirotinja sam pa...

— Biži, biži!

I onda Vice njoj kaže:

— Ja se čitavog života borim protiv sirotinje, a ti meni — kaže — dolaziš ovdje u kancelariju.

PREDAJE

43. ZAŠTO JE TKALJA PROKLETA

Iša Gospodin i sveti Petar puton. Ajde, ajde, povr jednoga doca išli, eto ti čovik ore u docu. Kaže Gospodin:

— Ma nu, Petre, kako oni — kaže — gori prođu, a vratu se odozdar — kaže — pa niđere ne vataju ga jedanput kad oru. Ama ćemo mi pomoć morat.

Dođu oni, ujiti jedan za plug, Gospodin za plug, a sveti Petar goni vole. Obađu oko doca. Kad brate, obaše dva puta, dobro u redu uzorali. Otolen oni odu ća.

— Zbogon van.

— Zbogon.

Ajd', ajd' priko jednoga brda. U jednoj šumi jedna kuća i u njoj buba tkalja. Tkalja je ko kantar. Kažu njojzi:

— Valjen Isus.

— Vazda Isus i Marija.

— Što ti radiš?

— Evo tkajen.

A kako protra kroz ono čunjkon, nako prikinu žicu. Opet protra pa prikini. Govori Gospodin:

- Nemoj tako.
- A da kako ću? — kaže.
- Stani, ja ću ti — kaže — kazat.

Sija Gospodin za stan, protra s jedne strane pa vrati s druge. E, dobro, lipo prošlo.

Ajd oša Gospodin ća, osta ona opet tute, stoj, stoj, tako.

Nakon godinu dana bani jopet sveti Petar i Gospodin među nji'. Dođu tute na to misto, ljudi opet siju šenicu i oru kako i toka.

- Valjen Isus.
- Vazda.
- Jeste li se pomorili?
- Evo, kaže, jesmo, tako — kažu.
- Ma lipo ti vi orete. Ko van je to naputi i vami kaza?
- Ma dva mlađarca lani, izašla lipo, bog in da zdravlja, naputiše nas — kaže — i vidiš lipo ti oremo, i zaludu ne idemo, vega za korist oba puta okolo cilog oranja, a dotle smo samo botu pa onda praznin pa tako.

- Eto. A ko van je to? — kaže.
- Dva mlađarca lipo prošli i tako su nan kazali.

Ajde, ništa odoše oni.

- Zbogon.
- Zbogon.

Ajd, ajd, dođu staroj toj tkalji, dođu k njojzi. Ona tkaje. Kaže:

- Valjen Isus.
- Vazda Isus i Marija.
- Tkaješ li?
- Evo — kaže — tkajen.
- Ma ko tebe tako naputi, pa ti znaš tako lipo tkat? Ja — kaže — ne znan, kako s' ti to naučila? — kaže.

A ona govori ovako:

— Izmislila iz svoje glave! Šta će meni ko kazivat! — Onda ona stane pa buba što se god more žešće. (Pripovjedačica se udara po glavi pokazujući kako je to činila tkalja.)

- A oni kažu:
- Jesi li ti to izmislila iz svoje glave?
- Jesan sve iz svoje glave — kaže. — Šta vi meni morete bolje od mene? Vid' ćete sad kako ću.

A ona opet potegni brdaricon: drda drda, drda drda.

- Vidite kako znaden — kaže.
- A oni kažu:
- Ajde, ajde, prokleta ti bila.

I na misi kad se blagosiva, na godinu, ona se nikad ne blagosiva, tkalja. U nas na Novu godinu kad se blagosivlje, onda idemo slušat svetu misu, onda daje pratar ili pop blagosov s otara, onda sve ovčice i kozice — i sve blagosilje, otoke i potoke i vōčiće i dōčiće, i sve blagosilje — tkalju nikad ne blagosilje. Zato što je rekla da je mudrija nego Gospodin. Eto ti, ja san ti završila.

44. ORAO NOSI LOVCA

Krepao konj u selu, pa ga odnesu, oteraju ga tamo u brdo. Dođe orle da će pojist mrcinu tu, a lovac ide da ubije orla . Onda on uđe unutra u lubinu onu od konja. Kad on doša vako po podne, orâ da će pojist meso od konja, a on se ćapi za nogâ, a orâ skoči pa odnese. Kako mu se ćapijo za noge, tako orâ poleti pa odnese pušku i njega do na vri' planine, onda ga je odneo do na vri' Mosora. To su mi pripovidali baba stara, tamo na Dicmu.

45. TRI SUNCA

a) Priča se da su bila tri Sunca. I jednon zgodon popila zmiya dva, treće je sačuvala lasta sa svojim kriliman. I stara ta tradicija i običaj i danon današnjim se poteže u svitu, ta rič: grljota je, kaže, ubit lastu; da nije laste, ne bi Sunce nan grijalo, pošto bi ga zmiya popila.

Eto to se priča, a sad bog dragi zna kako je to.

*

b) To se more vidit, slipo sunce da se vidi kad je 'vako iza kiše, vedro ostane vrime. Vidi se lipo sunce i ono je naokrugâ, samo nema sjajnosti, jer zmiya ga popila. Ono je mutno, muklo, samo se znade ono zeru, zeru ima sjaja, samo malo, samo malo.

46. KAD SE NEBO OTVORI

Priča se kad se nebo otvori, da se onda poželi ono što ti je najmilije i najdraže da dobiješ. A onda priča je i ova: da je čovik izaša i pogleda kad se nebo otvorilo, zato na brzu ruku da more reć: daj mi, bože, punu torbu, punu vreću cekina. A on u priši nije zna reć cekina, nego reka »cekića«. I stvorila se puna vrića čekića prida nj!

*

A jedne večeri ja san izašla, rekla mi je pokojna mama da zatvorin ovce, znate. Bilo lito, i ja kako san pogledala — obično kad izađeš iz kuće, pogledaš kakvo je vrime — a najedanput je tako priko sridine neba kao, kako se kaže, kao kad otvoriš knjigu, onako! To je svitlost tako neopisiva, al' to samo za kratko vrime traje, samo dok okon moreš trenut, ništa više. To san tačno vidila svojim očima. Ja velin:

— Joj, mama, šta san vidila!

A oni su svi izašli iz kuće: — Šta?

Ja kažem kako san vid'la svitlost, onda velu ljudi, kažu:

— To je se otvorilo nebo, šta nisi nešto pomislila!

47. DUGA

a) Sidnu žene tamo ispod stabla, ispod kakve smokvetine ili žbunja kad se skupu i pričaju opamke, znate, uzmu onu iglu i vezu sa onom oputom od mišine janjeće i razgovaraju. Odjednom se spremi nevrime za kišu, oblaci, tmurno. Međutim dođe, vedri se, vedri i kroz to vedro pokaže se duga.

— A Gospe moja, da mi se izvalja' u onoj dugi, da buden muško mjesto što san žensko.

Eto tako je ta priča o dugi.

•

b) Kad ugledaš dugu, onda kažu: Ajde, otić ćeš pa se izvaljaj pod njom, pa ćeš se učinit od muška žensko i od ženska muško.

Al' ko će doć poda nju! Neka se izvalja đava, ti dođeš sada ovde, a ona ode dalje, ko će to!

•

c) Kada se stvori duga, onda ako je muškarac i želi postati žensko, da onda mora pribaciti kapu; ako bi žena htela da postane muškarac, onda bi ona trebala pribaciti šudar preko duge.

I ako to uspije učiniti, onda mijenja spol.

48. MOJANKA

Mojanka ti je misto na Kukuzovcu kad se ide iz Sinja prema Splitu, na desnu ruku, to je brdo visoko kao planina. A to se zove Mojanka po tomu što je nekad bila divojka Anka koju su svatovi vodili, a dočekala ji nika jača sila i poubijala svatove i Anku je odvela. Za Anku se ne zna šta je od nje bilo, a mater je njezina kad je za to sačula, išla po Mojanki i pribirala i tražila po mrtvima ne bi li našla Anku i žalila je:

— Moja Anka, moja Anka, jedna tvoja majka!

I po tomu događaju, kako se dogodilo i kako je ona žalila, nadjelo se ime, prozvalo se imenom Mojanka.

49. HAJDUCI

Kad san bija, ovako, omladinac, onda stari ljudi pričali kako su bili gdigdi hajduci, na primjer kao po šuman, u staro doba. Onda ljudi bi u subotu prodavali stoku i blago. Onda hajduci tamo na put u Mojanci stanu; digod stanu tamo u Livnu, prama Livnu. Iznosili ćebe jedno pa bi ovako sterati na cestu, i onda tute valja bacat neke petokrune, i onda ako neš bacat, onda oni tamo čekali bi, čekali, pa onda ako ne bi bacija, onda ubiju čovika. A ako baci, onda prodi, tamo čovik prođe i ode svojim poslon. Onda oni stanu opet, opet tako

čekaju drugoga. Tako su ti hajduci živili po šuman i po brdima. To san od stari' ljudi čuja.

50. TRI TURČINA

Čuo sam da su bila tri Turčina, jedan je bio na Glavici Ivkovića u Brnazima, drugi na Čačmini iza Trilja, a treći kod Biska, kod Dicma. Oni su ostali sami kad su Turci bili poraženi. A imali su velika imanja pa su ostali čuvat. A isto ih se plašio svaki.

Da bi se znalo jesu li sva trojica živa, ujutro bi opalili iz topa svaki, da znadu jedan za drugoga. Ovaj treći što je bio u Brnazima, bio je bez djece, a ubio ga je jedan čovjek, zvao se Stolica, bio je sa Dicma. I sada se to mjesto zove Turčin, to je ova šumica ovdje poviše gostione. Ostala mu žena udovica i došla je kod Jagnjića, tako se zove zaselak, da je oni uzdržavaju i da će njima ostavit sve imanje. A Čarići su htjeli doć do tog imanja pa su buli rekli da joj Jagnjići daju mliko od magareta. Ona je u to povjerovala i prišla je Čarićima i ostavila njima imanje. Postoje i danas te njive koje nose ime Podavlije (kuća mu je bila ograđena zidom, imala je veliku avliju, a imanje je bilo ispod kuće pa se zove Podavlije).

*

A onoga Turčina u Čačmini ubio je pop s drugoga brda kontra Čačmini. Uveče svića gorila i on iz križine potegne iz puške, iz one duge kubure, Turčin se baš brija. I kad su ljudi došli treći dan, on ne izlazi vanka, našli ga zaklana, pogodija ga tačno pod vrat iz puške.

A za onoga trećega sam čujo di pripovidaju stari ljudi, ta njegova kula — ja san je vidiya ko zna kol'ko puta — i danas je takova; kažu kakav je on bija, da iz kuće ne bi hodiya, nega bi zalaća vodu iz kule iz letine odozdala. A konja je potkova naopako, pa kad bi odlazija od kuće, činilo bi se da se vraća kući, tako da niko ne zna, da oni mislu da je doša kući; a kad ide kući, onda izgleda kao da je otiša. Tako san čuja da stari ljudi pripovidaju. I on je poginijo, ne znan kako je poginijo. Ovi naši nisu trpili to da ostane on jedan sam.

51. LOVRIĆA OBOR U SINJU

Dok su bili serdari kao poglavari u Sinju, onda ako bi neko nekoga vani ubio, samo ako bi uspio ući u Lovrića obor, bio bi spašen, ne bi mu se sudilo. Oni su bili u Sinju serdari. I sada ima u Sinju predio koji se zove Lovrića obor, odma' navrh pijace.

*

Govore još da u Vučkovića nedaleko Sinja, da imaju sablju serdara Bože Vučkovića, i kapu njegovu, da je još čuvaju njegovi potomci.

52. PROKLETA NJIVA

U selu Košutiman kod Trilja nalazi se njiva neorana od pantivika. To ne znamo u koja doba to bilo, priča se da su izginuli neki svatovi i da ni jedan tu živ nije ostao, nego da je pokopan, pošto se i danas groblje to poznaje i nalazu se kosturi. I niki je nazivaju prokleton njivon.

Zato za vrime mačkara, koji se nalazu u susretnomu, iz susednoga sela ili drugoga, jedni i drugi kad se imadu sristi, onda jedna stranka mora da položi barjak u znak da se pokorava i da ne zatraživa svađu ni tučnjavu. A ako iđu barjak naprama barjaku, onda je znak tučnjave. To se događalo, otprilike do prvo godinu dana nego ja pantin, da su se pobili iz niki' selâ mačkare tu, da i' je bilo dosta ranjeni', al' ne znan da li je bilo mrtvi'.

Ako se mačkare slučajno tu sritnu, slučajno, ali di se srili, srili, jedna stranka mora položiti barjak, spustiti ga. Al' većinon se na tome mistu to dogodi. U tomu je nešto čudnovato. Većinon na tomu groblju.

Ja iman evo šezdeset i čet'ri godine, prolazila san tamo, u susjednomu mistu bila, nikada se to ne ore. Ne panti to čovik nijedan kad se to oralo. Samo se tu priča da su svatovi izginili, i to se zove misto proklete, pa se ne ore. To je istina.

53. SVATOVSKO GROBLJE, STEČAK I MARKOV SKOK

Priča se kod Trilja da su kamenja velika položena na ledinu, da su tu nigda svati izginuli, a ne zna se čiji, i da im je tu uspomena ostala u kamenu.

A stečak je u selu Vedrinama, nasrid polja. Govorilo se da je to donila divojka na glavi, preduć kudilju (a danas bi ga dizala teško digla). To se računalo da je vila.

Ja se sićam, za prvoga rata ja sam bio vojnik, kod Višegrada na Drini se vidi na kamenu znak, kao stopa, i to dica kažu da je to Marko Kraljević priskočija, da je njegov šarac konj priskočija Drinu i da su ostali znakovi od njega. Tako kažu dica pravoslavna, a muslimanska dica ne daju: ko će dat Vlahu takoga konja! Da je to Đezerli Alija, njia junak, da je to njegov konj priskočija. I on kad bi kova konja, da bi šakon ugonija čavle, a zubin griza čavlu ono što prođe kroz kopito.

54. NE ORI MOJE KUĆE!

Ima u Turjacima oranica, zemlja koju je čovik orâ, al' bilo prvo, ko zna kol'ko decenija, da se ta zemlja nije orala. Drugi su njemu isto ljudi stari pripovidali da u ton zemlji ima mnogo grobova i da je nije dobro orat, da je blago pocrkavalo kad bi se oralo. A on je bijo škrtac i on je iša orat tu. I kad je zapeo njegov plug za neku kvaku, ploču,

to ne znan šta je bilo, a on je onda vole gonijo (pošto se onda volovin oralo, ne ko danas konjiman) i voli ne mogu naprid, a on ih sta kleti, tući. A ono mu iz zemlje reklo:

— Ne ori moje kuće, krepâ ti livi potkolica i desni pridnjak!

Kaže, još on nije ni maka ni vole iz jarma ispregno — oba su vola krepala! I do dana današnjega nikada se ta više njiva nije uzorala. Do dana današnjega nikada.

55. ZATRPANI IZVORI

Na više mista ima toga da ona stara legenda kaže, priča se da bila voda i da je zavaljena. Evo na primjer kod Čačvine. To je Čačvina, tvrđava turska na kojoj su Turci živili, topove svoje imali, zvala se Gradina. Oni su morali imat nikako vode, jer ipak Turci su uvijek gledali da se naselu onde di ima vode. Ali oni su tute na visokom vrkuncu di nije moguće imat gori vodu; znan da odma' ispod table doli u si-vernou dilu imaju takozvani »Bristi«, i kad je najveća suša, seljaci nemadu vode na drugi kraj, nestalo in u njiovin bunarima, onda dođu tute, iskopaju rupu, večeras iskopa rupu, a sutra dođi gledat — puna puncata vode. I oni napune tute mišine ili vučije ili ovako niko posuđe, samo je to nezgodno nosit, tu je kâ krš, i otolen iznosu. I ja virujen po svim dokazima da bi tute moga otvorit Čačvu vodu.

Ali tamo kad su Turci živili na Gradini, njiman je tu bilo najbliže sać, spuštât se tute niz Gradinu, imadu nikakvi kâ skalinići, i oni su tada zgodno iznosili gori na Gradinu. E, ovdi je legenda da su Turci kad su se povlačili sa Čačvine, da su je začepili nikon bivolskon kožon i zatvorili je i da nije više niko je otvara, ali da tute postoji voda.

A sada ima ti jedan i opet izvor, samo isto što je zavaljen, zvani »Zalagušek«, to je tamo kâ povri Jabuke u Jabučkome erdutu. Tudi ima niki' unutra kao građevinâ, zidinâ, pa čak niki' kao tavnica doli, Čemerilo in ime. I tute ima jedna ko mala udolica, i usrid lita uvijek je oni šušanj mokat od grma i zemlja je tute uvijek vlažna. Kažu da je tute bija bunar baš za to naselje; to je bila nika građevina, grad što li, ja ne znan. To se pričalo da su Turci zavalili.

56. PANJ ZLATA U KAMEŠNICI

O zlatu to je pričalo se, ali znate kako, ne dadu naši stručnjaci da to istina nikako može biti. Ali stvarno ovaj čovik što je meni priča, to je bija Duje Šušnjara, on je radija u Americi, u Kaliforniji u zlata rudniku. I jednoga dana bilo je — kaže — to ovako: oko devet sati, vedar je dan, lip — kaže — ledine su bile povri rudnika, i inženjer je tamo sija i razgrnija mapu i gleda, znaš, u nju. Mi smo radili u rudniku, ali jednon on zove. kaže:

— Ima li iko iz Dalmacije ovde?

A ovaj, kaže, javiše se, ima i' većinon, većinon i' bilo. A on kaže:
— A ima li iko od Sinja?
Javi se petorica nas.
— Dodite vi amo, Sinjani. Daj, sid'te.
Sili mi podalje, kaže:
— Znadete l' vi Kamešnicu?
— Kako ne znamo — kaže — kad smo mi vole pazili u njoj, znamo je vrlo dobro.
— A znadel'te vi — kaže — vrkunac Kamešnice, kako ono se zove vrkunac Kamešnice?
Kažu oni:
— Kako ne znamo, zove se Kurjak.
— Aha, Kurjak, ee Kurjak, jest, evo ima i u mene to Kurjak, ovde — kaže — piše. Al' — kaže — ispod vrkunca Kurjaka ima jedno vrilo — on odma'—nama'.
— A jest, ima vrilo i nikad ne prišušuje, nikad ne prišušuje — kažu.
— E — kaže — a znate onda ispod toga vrila šta je doli?
— A šta mi znamo šta je — kažu.
Kaže:
— Znaš šta je. Ispod toga vrila malo doli niže u toj drazi, dražici — kaže — tu je panj zlata, a ovo što mi ovde vadimo, ovo su — kaže — ogranci, žile njegove — kaže — a tu je pravi panj.
E, mi se ono iznenadili — mali kaže — eto mi mislimo da je tačno, znaš, i mi smo ono, kako bi' reka, išli sa nadon da je čisto tute zlato kako je on reka, ipak da on pozna je tu stvar.
E, al' tute di su radili, zlatan bija rudnik vrlo dobar. Moj jedan komšija — govori — u tomu čak naša je jedan komad, kao bocun zlata — kaže — malo u njemu je bilo rude druge osim čisto zlato. To bio komšija toga čovika Šušnjare. A on dođe, pa milo mu ga da ga tamo dade u to poduzeće, nega nikako kao da bi on, sakrije ga, pa da bi ga on nikako iskoristija. Ali ga prorit nije moga nikako, znaš. Pa je računa da bude kaka uzbuna, štogod — kaže — u rudniku, štogod na nikakav šest, ne bi li ga na kakav način iznija. Al' on to nije doživija — kaže — jer onda uitija na pluća i tako je obolija i umra je. Zlato je to ostalo nigdi sklonjeno di ga on sakrija i nije vidijo niko.
E, sad, on to meni lipo sve ispriča, taj Duje Šušnjara, i ja san to upantija do skrajnosti, svaku njegovu rečenicu, i ja san to pričao nikin našin inžinjerima, znaš. Ali ti inžinjeri naši tvrdu da nikako ne odgovara da tu u Kamešnici ima zlata, da prirodna naša ta planina i njezin vapnenac ne odgovara zlatu nikako. Ja san ipak uvik nagingja navući da bar ponesu instrumenta pa da nikako pokušaju, pa ne bi to ništa koštalo, al' eto izgleda oni još nisu nikad to učinili.
— A dobro, vama je sin geolog, pa šta kaže on? — pita M. Stulli.
— A sad, ja san govoriya i njemu, al' on je, izgleda, kâ i oni.
— Sad ćemo iskopati tunel kroz Kamešnicu. Ozbiljno! Bit će iz Buškog blata na Rudu, tunel će pokazati, proč će kroz Kamešnicu i vidit će se sastav unutar, moć će se pratiti kroz čitavu planinu kakav

je sastav. Ako l' bude panj, sigurno će upotrebiti i njega — govori Nikolin sin Vlade geolog (potpuno ozbiljnim glasom, no s očitim humorom).

— Može li? — pita Nikola (također s humorom). — E, on isto, kaza san ja da su meni i drugi rekli inženjeri da ne more bit, e. Ali sad ta će proć tunel, kad pogledaš od polja ozdal na desnu stranu ispod toga vrila, ispod toga panja. Ako l' bude velik panj i velike težine, može bit će se namjerit, ja mislin, na nj, a ako ne bude, onda eto, bit će onda laga. Ali ja se mislin šta bi njega interesiralo da laže, toga inženjera Amerikanca. Ja san tako zamišlja da su ipak Turci u zemane za te rudnike zlata znali i pronalazili, gledali, pa da su Greci, pa Rimljani; ja san to pripostavlja kao da su oni imali te rudnike koji su bili zapisani nigdi u knjigaman s kojim se on, eto, zna i dokopa se njizi. Ali nije moga niko dojt da vadi jer to nije bila zemlja slobodna naroda jednoga, nego bija tuđin vladao. Al' eto, kažen, naši stručnjaci tvrdu da nije, pa sad eto, kako bilo, bilo. Boljen da pokušaju pa da vidu.

57. MRTVI PRECI SUDE O NASLJEDSTVU

To je bilo u Koritima. Bili neki stari, gonili parnicu za niku imovinu svoju povr' Otoka. A to je bilo kao ostavljeno to stanje i ta zemlja, bogatstvo niko, ostavljeno na muške rede. A tu je pomanjkalo muškoga reda i onda ženski ti ored prisvojio i oće da odnese to bogatstvo. A sad ti stari gone parnicu, da pridobije njima tu zemlju. A one in ne dadu te zemlje nikako njiman, a on kaže:

— Zašto mi nećete dat tu zemlju, zašto ne date vi nan tu zemlju, tol'ko na muške red.

A ona kaže:

— Nije na muške red, ovo je naša zemlja, mi svoje ne damo zemlje.

Gonile se trideset i šest godina parnice. Kad tu parnicu oni gonili, nikako nisu mogli svršit. Onda ide taj jedan, najstariji taj stari njiov, iša brdon vako pa gonijo vole. Onda susriti ga jedan čovik i on njemu kaže:

— Prijatelju, e! Jesi l' ti — kaže — gonijo parnicu?

— Jesan, gonin ja parnicu i dan-danas, a još svršila nije.

— Svršit će van, znaš kad će van svršit?

A on kaže:

— Kad?

Kaže:

— Svršit će van na Veliki petak, čekajte mene, doć ću ja.

Kad doša Veliki petak, skupili se oni starci, skupili se uveče, bože moj, ka Veliki petak, znaš kako ti je, skupila se čeljad u kuću. Kad jedanput stade tris kuće. Trese se kuća, konji ržu, volovi riču, ovce bleju sve. Šta je — kaže — šta je se dogodilo? Kad došla večer, uša jedan stari u kuću. Ulazi jedan stari i pozdravlja:

— Dobro veče van.

A oni kažu:

— Dobro veče.

A oni svi stoje. Kad uđe drugi i ope', kaže:

— Dobro veče van.

Uđe treći i četvrti i peti i šesti i sedmi i osmi, i devet pokolenja stari' ljudi, šta su ti ljudi pomrli, svi su oni došli tu večer u tu kuću i oni su tu parnicu raspravljali. Kako će oni parnicu raspraviti i na koga će to bogatstvo svrstati? A jedan najstariji taj njiov od devetoga kolina, to starac od devetoga kolina kaže:

— Ja san ostavijo na muškije' red.

A taj drugi govori:

— Ja san ostavijo i ja na muški red.

A treći govori:

— Ja volin ženskome redu, ja san ostavijo svoje na ženski red.

Onda priteglo je više za muški red. Al' taj je najstariji reka:

— Ja san deveto kolino, ja san najstariji — kaže — i po tome nek ostane, kako ja kažen, na muškome redu.

Onda:

— Jeste li zadovoljni tako?

— Jesmo.

A jedna se ženska istakne pa kaže:

— Ja nisan — da ga odnija đava, ko te posla ovde.

A on kaže:

— Zaveži!

I ona je zavezala.

— Ajmo ća — kaže.

Jedan po jedan, sve ide jedan po jedan, ostade toj najzadnji, toj najstariji, ostane najzadnji. Kaže:

— Sad ajdete sa mnon sve do moga groba i pones'te jedan oštri kolac — kaže — oni sa sobon. I kad dođen ja na grob, onda s tizin trnovin kocon probodite mene, jer ja ne mogu doć na misto ovako dok mi tako ne napravite.

A kad onda išli, pratili ga do groba, kad na grobu stoji on. A on kaže:

— Sad ajde, nabodi na koca.

Onda nabo je koca, on se rasprši i ajd ća, ostalo sve na muške red.

58. VADENJE MAZIJE

Čula san i to da bi se vadila mazija. Ovako kada se zavadi svekar i nevista ili diver i nevista, pa kad uiti svekar nevistu ili diver nevistu za kakvu nepravicu, kao na priliku da je reka diver nevisti: Ukrala si iz kuće jednu peću sukna — a ona nije, onda se u tomen zavade na veliko i onda da će vadit nevista maziju iz vrile vode. I onda ako je ona kriva, da neće izvadit mazije iz vode, da će izgorit ruka, pokazat će se na ruci, a ako nije ukrala, onda je ruka zdrava.

Mazija je gožđe. I onda se uzme jedan kazan pa se metne na vatru i voda u kazanu uzavri i onda se metne mazija u tu vrilu vodu i onda ta nevista šta se na nju reklo da j' ukrala, vadi rukon maziju. Ako je ona ukrala, onda ne smi ić rukon u vodu, a ako je prava, onda vadi maziju — i zdrava ruka.

Ovdi u našen selu niže naši' kuća, bio je taki slučaj u Banovića, pomrli su, nema niko živ. To nije bilo u moje doba, samo je pričano. Rekli su da je nevista izvadila maziju zdravon rukon, da nije bila kriva.

59. O KRALJU DECEKLIJANU I O NJEGOVOJ KĆERI

U ono vrime bija je kralj Deceklijan, on je bija tako živija, liti bi bija u Kamešnici, a uz proliće na Gardunu, a zimi u Splitu. On je bija čudnovat u licu svome, i tako je bila naredba od njega u ono vrime iz svake kuće da dođe ga čovik obrit, obrijat. Morao je po njegovoj naredbi da dođe. Kad bi došao, on bi obrija ga — unda ga pogubi. Zašto bi ga pogubija? Zato da ne kaže kakav je u obilježju svome.

E, doša je redak jednoga mladića jedinoga u majke da on ode k njemu i da ga obrije. A šta će majka toga sina? Reče sinu:

— Sinko, daleko je ić' tebi, ja ću tebi spremiti jednu brašanicu, jednu brašanicu.

Ali šta je majka kad je spremila jednu brašanicu, jedan kruh? Ona je svoga mlika, od svojih sisa pomuzla i pomišala je u to brašno i skuvala mu je. Kad je majka skuvala njemu to, taj se kruh bilija kao šećer. I spremi mu torbu i reče:

— Sine, ovo ti je za puta.

E, sin pođe. I dođe kralju Deceklijanu. Kad je on došao u njegovu sobu, di je on stao, za obrit ga, on svoju torbu obisi o jednomu ekseru. I reče mu kralj Deceklijan:

— A što je to, mladiću?

— Ovo mi je majka spremila brašanicu, kruh, da mi je dolek put do vas, da ne bi' pao od glada na putu.

— Dobro — reče mu kralj Deceklijan — a deder te pogače tvoje, kakva je, da je ja vidin, toga kruha.

A on maši se, mladić, od straha, i oće da učini tu uslugu, i izvadi, to je se bilija kao šećer. Kralj Deceklijan uze ga u ruku i od njega odlomi malo, jedan zalogaj-dva, i počeo da jide. Kad je on to pojia, to je se njemu učinilo kao šećer. A reče kralj Deceklijan:

— A ko je tebe ovo spremija?

— To mi je majka spremila.

— A o' šta?

Kaže:

— O' svoga mlika, pomišala je — kaže — i vode.

— E, dobro. Obrij me, neću te pogubiti. Zato — kaže — ako li ti ne moga, kad dođeš kući, ako li ne moga durati da kažeš komu

kakav sam, ti nikomu nemoj kazati po svoju glavu živu. Nego ako ne moga durati, ti prišaplji crnoj zemlji i kaži: Kralj Deceklijan taki i taki.

E, mladić zafali lipo, dobro. On se vrati kući. Kad je došao kući, pitaju ga konšije, pitaju ga seljani:

— Kakav je kralj Deceklijan?

On je mladić mučao. Ali mu bilo na pameti i u snu. E, mladić, ušlo mu je u živce, tako da nije mogao durati da ne kaže kakav je. Ali je se sitija od kralja, kako mu je zapritija. On se prigne crnoj zemlji i kaže ovako:

U kralja Deciklijana
prasetija glava,
kozji rozi
i magarećije uši.

Tu di je mladić rekao crnoj zemlji, tu je naresta zov, činu se od njega svirke, šupao, i unda ta zov kad je nikao, on je sam govoriya od kralju Deciklijanu kakav je.

To je kralj Deciklijan čuja, nije mogao više da obastoji tutek. On pođe put Splita na svojoj kočiji, na svojoj kočiji, i između Solina i Klisa tute se s'vrata, pao je, privrnila se kočija i mazga, i tute ulomija vrat. Tako sam čuja od stari' ljudi di su pričali.

Uto di će ga pokopat? U ono vrime bilo strogo za to. Bila je straža metnuta, tutek bija je ukopan između Solina i Kaštela, ali je straži naredeno ovako, tomu gospodaru od straže: kad se ukopa on, tu je se ukopala sva njegova odića, njegova kruna, njegova sablja, i da je se zlatni pivac ukopao š njime. A ondak, kaže, bila naredba ovaka: stražar, tu je bilo deset-petnejst vojnika i gospodar svr' straže, i naredba bila tomu gospodaru, kad se ukopa, da pobije te stražare sve i najposlin da on sebe ubije. Stalno je tako bilo i zato da se ne zna, svi su izginili na takav vinet, i sad da se nikako ne zna di je ukopan. Da zna se di je, ali da ne mogu se namiriti na njegov grob. A da bi se namirili na njegov grob, to bi bilo milijarde i milijarde, jerbo tu je sve zlato. Al' zato danas čujen od ljudi stariji' da oni ne žele ništa nego da in se na zlatnoga pivca namiriti što je ukopan sa kraljom Deciklijanom. Eto, tako sam čuo. Sad po što sam uzeja, po to sam proda.

* * *

A čuja san i za njegovu ćer, priko Solina priko mosta to na Veliki petak da u kočiji prođe kao najveći sad avion. A koji čovik da bi se našao pa to uitija... Da izađu iz vode ispod mosta od Solina, da izađu tu s kočijon i da prođu put Splita. Ali kao ta najveća oluja, onako da oni proletu, nikako da se ne moru svrnit. U kočiji da prođu, dva konja crna da vozu kočiju, a tada ne mož' očima trenit kad oni prolazu priko mosta. To da se vozi Deciklijanova ćer, da je ona ukleta. Tako da se viđa nakon tol'ko godina da prolazi, ne često, da ne prolazi koliko godina prođe, četrdeset-pedeset... A tako sam čuja doli ja kad san bija i radija, tako kažuju Solinjani i ovi stari ljudi da su čuli.

60. ZAKOPANO ZLATO

Prija je bila jedna kuća, gore je bila kuhinja i gori su ležali, a doli je stoka ležala. Imali smo tada šest ili osam volova. Neka naša baba je uveče sišla volovim. Nije se onda imalo ni sviće ni ništa i ona je vidila šarena vola, a vo je bio zelen. Stvarno, kad je ona došla opet sa svićom, digla je vola, a vo je bio ko i prije: zelen. I onda su došli puđari i kopali tu našu kuću jer da tu ima zakopano zlato. To je ta naša baba pričala da je ona vidila da je šaren vo leža, ona ga je vidila šarena, krilasta, kako mi kažemo, i ona kaže:

— To je neko božje znamenje da tu postoji neko zlato.

Eto to se pričalo za tu našu Stanića kuću.

Priča se da i na našoj maloj njivici kraj kuće, zvanj Kratež, ima zakopan čitavi pribor volunjski za oranje. Mi to zovemo lis, a to je jaram, pa oja, pa plug, pa brana i sve to da je od zlata zakopano tu na dubini od svoja tri metra i kaže da će onaj ko iskopa bit sretan dok god je živ. A u stvari tu nema ništa. Kažu da je tu zakopano četiri jarma, plug i brana, sve za osam volova i sve to od čistoga zlata.

61. ĐAVA SUŠI ZLATO

Tako je iša jedan fratar tamo, pop iša u Udovičiće, kad iša š njime sluga. Kad u nika doba vidi, gori u lugu jednon, u šumi, gori u jednon kuplju, gori vatra. Govori sluga njemu:

— Dum, presvijetli — kaže — poštovani, šta ono gori vatra?

Un kaže:

— Vatra gori, pa što! Đava suši pare.

— Pa kako suši pare?

— Slušaj — kaže — ajde k njemu i maši se rukon što jedanput zavatiš. Nemoj privraćat; ako privratiš, udarit će te gotovo šipkon.

To ima edno dvista godina u Udovičiće kad je išo. Kad ide sluga k vatri, đava sidi brkonja, ovoliki brk, prid rjin masa zlata. Suši gaste, ka gaste, ka zlato.

A on maši se, ka zlo, rada bi i više, on kako uitio šakon zlato to, onda tijo se privratit, a đava šipkon po ruci, ispadoše sve pare. Kad doša on, prazni sud donijo popu, kad:

— Donijo nisan ništa.

— Šta je? Jesan reka: ne privraćaj, niti dinara.

I tako je osta sluga, niti divnika, ajd ća.

62. TRAŽILI NOVACA OD ĐAVLA

Bio je Ante Sutra, on je ima, znate, busule, i di je on naša, to zna on sam. I onda pita svakog di gori vatra po planine, po šuman. Kad kažu gor' u maloj gori gori vatra. Onda on skupi svoje te doglavnike koji su slobodni bili:

— Ajmo vadit novac tamo ća.

Ponesu voštena dost' i crnu mačku. I onda su došli tute di gori vatra noću, znate. Kad je doša on tute, onda on opšeta tamjanon okolo, tamjanon opšeta okolo. Dobro. Sad on njima govori:

— Nemojte se smijati. Ako se zasmijemo, ništa nema.

E, opšeta on tamjanom okolo i crnu mačku pekli, u nju bada vilicon, mačka mora da se krivi. Skiči mačka ko đava: Aaa, aaa! Aaaa, aaa!

Kad što se dešava s tizin, bogami, ka' krivi se mačka, krivi se mačka, eto ti ide đavo, dva konja ko dvi vile, kaže:

— Šta si ti, Ante?

Kaže:

— Tijo san novaca.

A on njemu govori, kaže:

— Kakvih novaca? Al' češ trgovački' al' s Crvenoga mora al' sirotinjski'?

A on kaže:

— Ja ću s Crvenoga mora. Nit ću — kaže — trgovački', nit sirotinjski', već s Crvenoga mora.

Nestane đavla, ode ća. Eto ti ga, nije prošlo par časa, eto ti đavla. Goni karacu, dva konja ko dvi vile, upotili se, kaže:

— Ante, evo ti novac.

A on njemu govori, kaže:

— Neću, ti ih skriva.

A đava ka đava, vara. Latijo za nogalj, sad prospu se sami cekini, zlato.

A Ante njima kazo da se oni ne zasmiju. A oni, ka prosulo se zlato, bogati, imaš zlata, treba da se smiješ. Oni se počeli smijati, a đava ustegni na se, A Balole na se, tu se pokomišaše, sam' Balole uitio jednu šaku. Ka' on seb', on seb', ujedanput se pravo zasmija — nema ništa, odnese đava sve. Samo što uitio Balole jednu šaku cekina.

63. PEKLI MAČKU U LONCU ...

To je bilo u momu rodnomu mistu Budimiru di san se ja rodijo. I to je bija moj pradić, oni su uzeli tu organizaciju. Njizi je sedmorica bila i idu kuvati crnu mačku u loncu — da će jim đavo doniti novaca. E, otišli su oni fratru na Ugljane i odnili neku štulu da i' blagoslovi: i da će okrutaj učiniti okolo sebe, da in niko ne može ući u to. E, oni su otišli i blagoslovija in, ali reka in je da idu doleko od kuće di se ne može čuti zvono ni pivac da piva. I tute da oni čekaju i donit će in to, donit će in đavo novce. Otišli su oni, to se zove Bilin dolac — ja san bija u njim dvista puta — i oni metnili dva kamena pod lonac, mačku u lonac, poklopili je odozgora pločom i naložili veliku vatru. To je bilo okolo ponoća. E, metnili oni, moj brate, vatre dosta, zacrveni se lonac, počeo se mačka unutra koprcati, ha, oni bogami slušaju, ujedanput mačka se umirila, nema, izgorila. A ono počeo dolaziti, plaši sa svi' strana, ne možeš živiti više. To je klapalo, to je vikalo, to reka bi

pusti vitrovi, šuma, reka bi, ode sva. Nisu mogli od strâ više stat. On je vođa bijo, govoru mu oni svi:

— Ma — kaže — ta vidiš da je mačka izgorila sva, odnija je đava, ko će ovo durat od ovoga plašila!

— Pa — kaže — imamo mi okolo sebe ovi koluta, ne more κ nami uč niko.

Ali jedan od nji' iznenada dođe, udari u oni lonac nogon, lonac se privali, mačka uteče! Nestade i plašila, nit ima novaca, ništa! A da budu čekali tute, mogli su dobit novaca. Trebali su čekati dokle sva plašila se izminu, koliko i' god ima, i tako da spasu mačku.

Njizi samo bi vragovi pitali da in puste mačku, da će in donit para; i oni bi varali vragove, a ako oni ne bi tili dat mačke, vragovi bi in dali pare. A tako vragovi odnili mačku, kad su je oni pustili. Mukte je odnili. Uvik bi mi posli pivali:

Pekli mačku u loncu
u Bilinu docu.

64. POP - VRAČAR I DVA ĐAVLA

Ode ti jedan seljak u polje da će kosit livadu i kad on doša kosi' livadu, trava dobra bila, kosi on, kosi, kad ujedanput mani koson, bilo je neki' petnajst, šesnajst jaja, sad ili je od koje tice ili neka zna đava. A njemu iz ti' jaja prsne u oči, a on ostane odma' slip, sad ne zna kako će kući doć, ne može, ne može doć kući. E, neki seljaci oćutili da ne može, da on jauče, došli, odveli ga kući. Ništa, tako on stâ nekuliko dana, tamo se neki pop pojavija da moli boga, u Bosni. Onda on da će ić tomu popu u Bosnu, da mu moli boga, da će izlićit. Javi se drugi jedan, kolje mu stoku u toru. Svaku noć po jedno crkava, šta će — kaže — iša bi' i ja. He, treći proda vola, nosija pare da će kući, kad doša kući, gazetâ nema. Izgubija briktaš. Kad on izgubija briktaš, javi se, ide i on, tri ona. A jedan kaže:

— Ma iša bi' i ja, bogami, neman dice nikako, ići ću i ja — govori — neću li imat dice.

Idu ona sva čet'ri. A ovi ti je bijo veliki pijanac što je izgubija pare, e, opija se on u putu. Kad uvečer došli u popa na konak.

— Dobra večer. A evo, došli smo da nan boga molite.

— He — govori on — za večeras ne mogu ništa, nego — kaže — ujutro ćemo.

— Šta ćemo od ovog pijanog? Ne zna ništ!

Kaže:

— Neka leže na moj krevet.

Legli ga na krevet. Kad na krevetu on spava, došlo vrime da se ide leć, ne zna di će sklonit one.

— Šta ćemo od njega?

Kaže pop:

— Neka stoji na momu krevetu — kaže — pa ja neću makar spavat.

E, on lezi, lezi, spavaj, a pop samo šeta po sobi. Kad u deset sati on se malo i rastriznija, pa ne spava, al' misli se di je i šta je, al' vidi popa. Pop izađe na vrata, učini: Uhu! — Vрати se, nema ništa. Opet pop šeta, puši, šeta, puši; a on više se naspavâ, ne da mu se ni spavat, a uzbunija ga pop. Kad u jedno pò ure opet pop na vrata izađe: Uhu! — Opet nema ništa. Vратија se on, opet puši, sidi, hoda. Kad treći put opet on izađe na vrata: Uhu! — on učini, dva gospodičića dođoše na vrata. Pita јi' on:

— A di ste bili do sad?

Kaže:

— Bili smo u tomu i tomu selu. (Sad oni znadu to selo, a ja ga ne znan.) U tomu i tomu smo selu bili.

— A šta ste radili tamo — kaže — da ste se do sad zabavili?

— Ma — kaže — činili smo Luku da se obisi, a Maru smo činili da se utopi — a tačno iz toga sela otkole su ona čet'ri došli. A ovi ti se ćuti.

Kaže pop:

— Došli su mi niki ljudi ovde da in ja daden pomoć, a — kaže — morat ćete vi kazat jerbo ste vi zakasnili večeras.

Kaže:

— Koji su to?

— Ima jedan — kaže — što je kosijo u polju pa je koson manija i gnjizdo jaja naša pa mu prsnilo u oči, osta odma' slip.

— E, kaži ti tomu da se ne boji ništa. U jedno oko će ostat odma' zdrav, a drugo mu ne moremo — kaže — pomoć nikako.

Oho, bogati, veseja je on s 'jednin okon, al' ne zna još on za ništa. A ovi ćuti u krevetu, kako on kaziva.

— Koji je drugi?

— Ima ovi jedan, evo ga, tačno spava ovde — kaže — on je proda vola, izgubija novce i ne zna šta mu je od ti' novaca, ili je ukralo, šta li je.

— E — kaže — novci su na mistu — kaže — on je doša kući i leža je više ovaca na onomu plotu gori, kako je se on vrtija pijan, 'nako su mu ispali novci dole pod ovce i ovce su — kaže — po tomu ležale. Neka kopa, nać će јi.

Dobro.

— Šta je treći?

— Treći — kaže — ima dosta stoke u toru pa svaku noć mu po jedno crkava.

— E, taj ima u toru — kaže — murvovi panj, od murve, i u njemu je zmija i svaku noć zmija mu uništi po jedno. Neka on — kaže — iskopa ta panj i ubije tu zmiju i više mu neće stoka crkavat.

Dobro.

— Šta je od četvrtoga?

— E, on je doša — kaže — da nema dice.

— A šta bi on tija?

— A da ima — kaže — dice.

— Dobro — kaže — donesite vi jednu flašu, pa ću se ja upišat u nju, pa ću ju dat njemu i njegovoj ženi da popije i imat će dijete odma', i muško — kaže — al' to će bit naše.

Bogati, ovi sta pa se začudija i smije se ovi što leži, jedva čeka da se svani. Ništa, svrše oni, odoše, napunili oni. Kad ujutru govori pop ovomu:

— Ozdravit će ti oko.

Ovomu govori:

— Nać ćeš novce — kaže — u toru di si spava gori na onoj lisi, pa su ti pali dole.

A onomu kaže neka izvadi panj iz tora — kaže — zmija je u panju, neće mu ovce crkavat.

A ovomu kaže:

— Ovo tebi, nemoj kazivat nikomu — kaže — ti i tvoja žena popite, ostat će ti žena noseća i bit će muško dite.

Ej, veselo oni idu kući svi. Idu oni, uputili se, ajde, ajde, ovomu se ne da mučat, govori on:

— Znaš šta je?

— Šta?

— Ja nisan spava pa san ja sve čuđa šta je i kako je. Hajde, nami će svima bit dobro i lipo, ali — kaže — ovomu zarad dice bit će naopako.

— Ma kako misliš? — stali oni govorit.

— Čuj — kaže — onaj se onde, toga mi, upiša, pa govori neka popije njizi dvoje, odma' će — kaže — noseća žena ostat, bit će muško dite i to će bit naše.

— Ma šta?

— Ma je!

Govori ovaj:

— Daj razbi!

A on ne da. A ovaj uvati onu flašu pa razbi.

— Ne — kaže — svu šumu đava odnese!

A oni biž, uteku oni. Kad došli kući, pa vide Luka (đava ga zna koji je bija.) obisija se, a Mara se utopila. Sve istina bilo. A ono bila dva đavla, pa oni popu pokazivali, oni su bili dva đavla! I on je vodija posle njima, a oni su mu sve kazivali.

65. JARAC KOD GROBLJA

Jedan Primorac gonija je smokve i vina i rakije po selu prodavat. Kad on u noći se vratija, ide svojoj kući, doša je u Cistu, kod groblja jaši on na mazgi, a jarac leži na zidu kod groblja, a on:

— Ha, toga mi, baš si mi treba.

Uzme jarca, baci ga prida se na samar. I ide on kući. Kad u putu počeo jarac blejat: Beel!

A on kaže:

— E, bogami, bleji, blejat ćeš i u mđjoj guzici.

A govori njemu jarac, kaže:

— A možeš prvo ti na Gubavici.

Muči, već se on poplašija, turija bi jarca, ali jarac neće da ide. Opet ide, ide on, ide, ajde, a jarac počea blejat, a on kaže:

— Blej, blej, Gospe mi, češ u mojoj guzici!

A on govori:

— Prvo ćeš ti na Gubavici.

He, bogami, poplašija se on, turija bi jarca, ali jarac neće da ide. Srećon ga spasili prvi pivci. Da ne biše prvi' pivaca, uturija bi ga na Gubavicu da ne bude doša prvo nazad.

(Tamo skače puno vode, ima pad rijeke i strmo je, tute bi ga on bacio. To je bio sigurno đavo. A da ko je drugi da bi ga bacijo dole?)

66. MANJINJORGO

Manjinjorgo oda, on je s đavlije strane, znate. I onda se podvuče poda čovika, da prostite, otraga, pa ga nosa. Nosa ga po cilu noć, po noći on to radi, nije po danu, i onda ostavi ga di god je najveće trnje, kakva šikara, kakva gusta gorušva ili jedno veliko brdo. Ostavi ga i onda on ide ća. A ako imate krunicu pa mu metnete na vrat, onda vi morete š njime zapovidat kol'ko god očete. Vi ga možete goniti po brdu, po polju, na nj tovariti, svakoga vraga radit od njega. A ako mu pane krunica ili vi prikrižite njeg', ode on, nema ga.

67. MAMINJORGA NOSIO ČOVJEKA

Jedan čovik stari — nije onda bija stari, kaže da je bija srido-vičan, more biti da mu je bilo jedno četrdeset godina, kaže: okasnijo ja kući iz planine, kad san okasnijo kući iz planine, ja iden — kaže — a magarac sve leti k meni na put, k meni na put, magare sve leti da ja uzjašin na nj, pa mi se okriće. Kaže — ja uzjašija. Kad ja uzjašija, kud me je nosalo po planinan, bože oslobodi, po planinan me — kaže — nosalo; dok go' nisam bacija krunicu na nj — kaže — nije me tilo ostavit. Kad san bacija očenaše na nj, onda me ostavilo.

To nan jedan stari pripovidâ iz sela, iz toga Ratkovića moga s Podâ. A to da je bija, oni su onda računali tako, da je to bijo maminjorga. Maminjorga to je, bože oslobodi, đava.

68. PULAN NOSIO CURICU

Bila je jedna curica kod ovaca i ona sidila kod ovaca, a došlo jedno magare k njojzi i govori da uzjâ na nj, na to magare. Ondak uzjala je mala na magare, a on š njomen priko one gore, velike gore, velike, a ona govori:

— Ajme meni, kud ćeš sa mnon, ta ostavi me!

A on, ta pulan, nosi je, nosi je uz planine neke. Govori:
— Sad ću te — tamo nju da će bacit na planinu. — Sad ću te
ovde, sad ću te onde.

A ona kaže:

— Nemoj, nemoj, nosi me nonde oklen si me i odnijo — kaže.

A on onda nosi, nosi. Sutradan lipo vratija je tute oklen je je
i odnijo. I ostavija je tute i njezini su od kuće išli tražit tu curicu,
tražit, i kad sutradan tek curica došla kući, ostavija je ta beštija. To
je bilo gori u planini, u Krivodolu.

69. NOSIO TE KURTO KĀ RETRA PALOŠU

Iša je čovik sa sila iz drugoga sela svojon kući po noći oko ponoća.
I u jednon njivi, mi rečemo dolac, naša je neku životinju, slično kao
našemu magaretu, kako mi kažemo po dalmatinsku. I on je pomislijo
da je tu iz konšiluka neko konšinsko magare, pa da će on uzjašit na
nj (moran se zasmijat, bog ga ne ubijo). I on pomislijo, kaže svomu
druhu koji je bijo š njime, kaže:

— Evo Jelića šušljeg.

(A to je bilo neko magare brez ušiju od njegova konšije.) I on je
uzjašio na to magare, ali to nije bilo magare, nego je bijo ta maninorgo
kako kažu, ili neki ga nazivaju kurto, to je ta đavliji kurt, i da izvinete,
ta se je živina okrenila i svega ga išporkala, da oprostite usrala. I njega
i njegova druga. I kad je on stiga doma — to je vlastita moja mama
meni pričala i ta ujac — kad je on stiga doma (a onda su u istom
stanu spavali, u istoj sobi), veli njemu pokojna moja mama, kâ divojka
bila, kaže:

— Filipe, što ti toliko smrdiš, šta to mora bit?

— Ne znan — kaže — ja ne znan. Našao san nekog magarca i tio
san na nj da uzjašin, i evo me išporka i mene i susjeda Petra.

A — kaže — kad smo mi pogledali kakvo je na njemu to odijelo,
to je bilo sve kao sinja mast, crno, crno, i to se računa da je to bijo
đavliji konj.

To je bilo u Dôcu kod Omiša, selo Putišići, moja je majka pokojna
otlen bila iz toga sela, mama moja pokojna.

— Di njega zovu kurto, u Omišu? — pita M. Stulli.

— U okolici vako, neki mu kažu kurto, a neki mu kažu maninorgo.

— A di, je l' to ovdi tako kažu? — pita Stulli.

— I kod nas, i kod nas isto mu menjaju ime.

— A to se kod vas isto tako pripovida kao tamo u Omišu? — pita
M. Stulli.

— Da, isto isto. To je ta priča taka.

— A ima li neki slučaj da se tu u vašemu kraju oko Sinja tako
dogodilo? — pita Stulli.

— Možda. Čekaj, čekaj, malo moran promislit. Valja da se malo
promislin o tomu iston. Jest, jest. Isto u selu Turjacima, isto tako, koji
su ljudi želi kokuruz u ova doba kao sad što se žanje, i oni su isto

našli tako tu životinju toga manjinjorga. Al' čovik je isto bijo neki junačina. Ta se živina ne da jašit, al' on je bijo ta junačina koji je njega ukočijo i obaša š njimen okolo Cetine priko ciloga Cetinskoga polja, znate, dok je doša na isto misto oklen je on zajašio. To je čovik priča iz svoji' usta, sad je l' je to istina, ja to ne znan. On je to priča da ga on nosijo i onda stara priča ostala u nas u Turjacima selu. Kaže, ajde da ga nosi đavliji konj. Kaže: nosijo te kurto kâ Petra Palošu.

— A toga Petra Palošu ste i lično čuli da je to pričao? — pita Stulli.

— Da, on je to pričao lično, baš on u mojon kući kod pokojnog mog oca, to b' mi dosta puta tomu se smijali.

A onda i dica se igraju, znate kako je, onda jašu jedno na drugomu: Ajde ti budi kurto — kaže — a ja ću bit Petar Paloša. Je, to van je dičija igra, znate kako je, a to je smišno sad.

Ko to može znat je l' istina ili nije, priča je taka. I on je to lično priča iz svoji' usta, to san ja čula puno puta. Pošto u moga pokojnoga starog oca kupili bi se uveče sildžije, sidit ovako, pa onda pričaj oni svoju, oni svoju. Eto tako.

70. VADICA

Jedan moj ujac (?) iša je tražit tamo, da prostite, magare, tovara, u Luku tamo, ide tako i tamo zabavio se u Luci. Kada je tamo iša kroz Volujru, kad je doša do Tatadrove lokve, kad stoji dijete na zidu, na njemu klabučić, crvene noge do kolina, a ono sve bilo. I onda spazi njega, skoči priko staroga, preko ceste tamo — varno:

Ako nisan doskočio,
jesan priskočio,
skoči priskoči doskoči,
oskoči priskoči.

Ja san malen maleni
do kolina šareni,
ako nisan doskočio,
jesan priskočio,
oskoči doskoči priskoči.

Ja san mali maleni,
ako nisan doskočio,
jesan priskočio.

Oskoči doskoči priskoči,
oskoči doskoči priskoči,
oskoči doskoči priskoči.

I tako je on jedno dvajst puta priko njega privrtijo, jedanput nestane ga.

A to ne mora niko znat šta je, to je kao vadica jedna mala, kao dijete od jedno pet-šest godina, to je malo bilo.

71. NOĆNA STRAŠILA

To je bijo rođijak njezin tamo u Gradine, toga Trtelje moga rođijak, Kralja Stipana toga, i on je iša kao sestri, iša u pokode. Kad side do deset sati noći i do jedanaest, ona govori:

— Brajo — kaže — sidi, nemoj ići kući, plaši me — kaže.

A nije onda bilo na eletriku ka danas, znate, ima dvista godina od toga bilo. Onda on govori:

— Pa neće, ja iden ća.

Hajd'. Kad to izaša i gleda, kad jednon nogon čovik stoji, razvratijo se, jednon nogon na Biokovu, a jednon na Gradini. Veliki čovik to, ima kilometar. Te moraš proć tuda, nema mrdanja, ispod njegov' moraš proć. Kad ispod njega proša, ajd', ajd', ajde ceston. Kad doša pod Gušine kuće, eto ide, jaši ceston, ide mlada nevista, jaši na pasu, na njon stivani, mlada nevista. Proće ona kraj njega, ništa.

Ajde. Kad gori više bome pojača se crni i bili čovjek, te udri, te udri, mumljaj te udri, te drži crni, drži bili. Sad on tuda mora proć, mora. Al' to se uvik komiša, te drži jedan, drži drugi, tako se tukli jedno pola sata, a on sta kao drven, mora stat, samo mukonsali, mumljali. Jedanput uzjaši crni na biloga i k vragu odnese ih đava ća. A stari kapu u šake i biž kuć. To su vukodlaci bili.

72. VILENJAK

Bija je on malo dijete, išton je proodao bio, u momu selu Budimiru. I onda mati mu je mijesila kruć, a on je oko nje odao ovako. Kad otiša malo dalje, ujedanput ga nestalo i nema i nema. Skočilo se cilo selo, ja mislin da je tute bilo dvi stotine nji', i gledaj, nema i nema i nema i gotovo. Pa u danu pa u noći, pa cilu ga noć gledali, pa nikako ga nisu mogli nać.

Kad sutra jedna ženska kod ovaca bila i kod koza gore, gori po više kuća u brdu, nađe ga. On sam sidi začesljan lipo, dragost je ga gledat, i ona ga donila kući. A to su ga vile odnile.

A ko ga je drugi odnija? A je li ga đavo nosija, šta li je? A reka je svojin da su ga vile odnile. Živ je, ima mu sada devedeset godina. On je Ivan Babić iz Budimira. Njega zovu vilenjakon i kažu da je sretan puno. Što god usije, to mu ide sve za rukon. Dok je on mlad bijo, ništa mu nije bilo valšo. Sad jesu l' mu sreću dale vile, ja ne znan.

73. VILIN DAR

Did moj čuvao je stado pa je obnoć svratijo u tor, kad jednoga puta uzbuni se blago, a on pogleda, kad stoji cura pokraj lise. A on joj govori:

— Nosi se — kaže (nije se onda beštimalo) — nos' te trag otole!

A ona samo se otupa o onu lisu i da prostite, prde, znate, i uteče. To je bila vila, ona je bila kao devojka sva u bilu, samo ko je ne bi moga raspoznat! Ona je imala magareće noge, e, a kosu je imala dugu, a u bilu je bila kao devojka.

* *

A onda taj drugi šta je sidija momak, noću je doša, on bijo kod ovaca, a dođe cura k njemu, on vidi curu, kaže:

— Oklen si ti?

A ona kaže:

— Pa evo iz svita.

A on onda ka momak, mladić, uzme curu i side š njomen na mejaš. On mislijo da je to cura ondolen kao iz blizine, njemu se činilo. Tako sidili i razgovarali se, kad on pogleda, magareće noge pod njon. Onda se on uzbunijo.

* *

A bila je jedna stara žena koja je umrla evo nazad po godine. Onda je bila u svoga ujaka u planini gori, znate, na onom Vrđovu gori u planini, ona čuvala ovce. Kad došla u jedan dolac ta cura, kad vidi vilu, zapela kosu za kupinu. A kaže:

— Odapni me, curice, ali pazi, nemoj mi kose iščupat. A ako mi ne iščupaš kosu, lipo ću te nagradit.

A ona onda polako odapinjala sve da ne bi iščupala, tako je odapela, a ona kaže njojzi:

— Ujutra dođi, kad si me lipo odapela, ujutra dođi na ovo mjesto i šta nađeš, pokupi, pokupi i stavi u džep.

Kad ujutra cura došla, kad nađe šaku brabonjaka od ovce, onda ona kaže:

— A koga mi je ovo — kaže — belaja ostavila, šta će mi ovo!

Nekoliko ona komadića stavi u džep i dođe kući i kaže:

Ma vidi šta se rugala sa mnon — kaže — ostavila mi — kaže — ovčiji' brabonjaka.

Kad ona poviri u džep, kad u džepu cekini. Ajme meni šta san se privarila! Brže se vrati na isto mjesto. Kad došla na to mjesto, da prostite, nađe izmetinu. Ništa nije bilo više, nego se privarila, nije pokupila.

(To mi je pripovidala pokojna Boška Radana žena, komšinka moja. Starija je bila od mene, umrla je nema pō godine, to mi je ona pripovidala da se tako njojzi trevilo.)

Tako se lično trevilo isto i onome mladiću šta je sidijo sa vilon i mome djeđu što je vidijo vilu da stoji pokraj tora. Pa tako bi pripovidali uvečer kad bi sidili. Oni kaže: Ja san je vidijo. Oni kaže: Ja san bio tute. Ja nisan nikad ništa vidila. Ovako okolo komina pušili bi, nije se bilo na radovin, nije bilo zaposleno, nije bilo. . . Pa su bili oni stari ljudi, nalože onu vatru veliku, pa sidi pokraj vatre, pa to puši, i zaspu pokraj vatre, pa i ostanu tako ko zna kol'ko, ne bi išo ni na krevet, lak mu je bio krevet, bilo malo slame i malo maže, to mu je bio krevet.)

74. ČOBANIN DOBIO JAKOST OD VILE

To su bili 'vako čobani, išli za blagon, znate. Sad je bio jedan mali na koga su čobani uvijek napadali, onda uvijek uiti ga, pa š njin o zemlju:

— Ajde — kaže — vrati ti ovce.

On iša, tamo nađe vilu spavajuć. A onda on čuo pripovidat da se ne smi ni dlaka sa glave otrgnut; ako se otrgne, da je onaj već gotov. A onda on siroma' doša, pa kršijo neku dugu granu, pa meća joj za glavu, glava joj bila na suncu, pa joj on meća to, da joj je 'lad na glavi. Onda se ona prenila i on joj rasplićao vlasi, da joj ne stoje zapletene. Onda ona sila pa kaže:

— A šta si ti ovo donijo ovde?

— To san ja donijo tute da van je 'lad na licu, a ne da van sunce peče lice.

— Dobro, što god očeš, ti sad u me pitaj, ja ću tebi dat.

Kaže on:

— A šta ćete — kaže — ovamo iman ove moje čobane pa oni su svi jači od mene i tuku me. Uvik me tuku i šalju me da vraćan blago, a ja moran.

— Dobro, ne boj se, ajde tamo među nji'. Koji god poleti na te, ti ga uiti pa baci ća. Pa drugog pa trećeg, sve strpaj jednog spram drugog.

— Ne mogu, ja san nejak.

— Vidit ćeš da ćeš biti jak, sve ćeš ih bacit.

On tako doša među tu čobanćad, oni na nj, a on sve poda se zbaca.

Vidite što mu je vila dala tute te jakosti, razumite, to je bilo za njega spas, i on je bijo junak između svih tizi ostali'.

75. VILINSKI SPROVOD U OTOKU

E, moji didovi su to pričali, didovi i babe. U stara doba kad su oni u planini gori stali, pa bi oni meni pričali kako vile imadu, pa kako ta pećina gori Andrije Šimića... Veli, kaže kako vile, kako bi se lijepo nosile, oblačile, a onda kako bi ženama ovin seljačkin dolazile, pa kako bi in kazivale kako se kru' misi; onda kako bi one crvene torbe tkale i nosile. Onda kako je jedna vila, kako je umrla pa kako su je nosili iz planinâ odozgor, pa nosili je po noći, da je ne bi po danu zakopali nego po noći. Onda san ja pitala:

— Pa dobro, baba, di su oni toju vilu onda zakopali, di se oni kopaju?

— E — veli, kaže — oni su to nosili po noći, a u Otok su nosili, u groblje naše.

— Pa kako to niko danas ne priča, nego vi to stari pričate da su oni to u groblje nosili, pa di se vile kopaju?

E — kaže — to se ne smije kazat, ali to stari pričaju — veli — jer mi smo i' trevili.

Onda did govori:

— Ajd' moj sinko, vi danas ništa ne virujete, a to je bilo i to je postojalo — veli — jer ja kad san iša iz Blaca, išao san u Otok na silo i trevijo san di nosu i žalu, vile ogrnute i žalu toju, toju svoju jednu:

O, Kate, Kate, Kate mojjaa,
di si mi se udušilaaa,
di ću tebe pokopaaati, aaaj!

A ja se smijala.

76. VILINSKI SPROVOD U KAMIČKU

Tako je bijo u nika doba jedan čovjek odozgar Žižić i on je stari u planini u Kamešnici. I onda je zakasnijo u vrime kad je o Svetom Petru bila kosidba ta livodâ. I onda uvik govori, kaže:

— Kad će to pokosit se ta livoda, da ja moren vodit blago u polje.

Ali jedanput govori, kaže:

— E valaj — kaže — iden ja jutros, uranit ću nočas u nika doba pa ću vidit je l' mi s kosidbon, nije li.

A onda suvrh toga svega stari meti kunparel na rame i ide. Kad ajde, ajde, ajde, ajde, i kad je došo u Kamičak, idu nosila niz Kamičak i više za Kamičkon uvik:

— Luci Kati, Luci Kati, Luci Kati, Luci Kati — i nosu ta nosila.

Najzad nanese da on ponese. A on kaže:

— Ajde, ajde, šta će mi to!

I opet:

— Luci, Kati — uvik više — Luci, Luci, Kati, Luci, Kati — što su vile mrtvoga svog nosile, znate, za izminu.

A on:

— Ajd, ajde!

Pet — šest puta, uvik govori:

— Luci Kati, Luci Kati, Luci Kati, Luci Kati.

Kad goni, te nizbrdo uvik na nosila, a on uvik:

— Ajd, ajd, šta će mi to — kaže.

Kad doša do kuća Rajićovi' na raskršću, kaže:

— Luci Kati — a one kreniše u šematorije.

Došao on svojoj kući spavati, kad ne da mu se spavat. Ide ujutru prataru. Kaže:

— Oče, nočas san iša iz planine u nika doba, kad trevila u Kamičku meni nika nosila, nepoznata nosila. Šta se dešava, uvik da mu nanesen, a ja nisan tijo.

A njemu govori pratar:

— Da si ponijo, ne bi nikad zaboravijo.

77. VILINSKO DIJETE

Bijo je stari Gambo Bitunjac iz Rude i on je bijo kao čoban u planini kod ovaca. I onda je ujutru uranijo prvo svanuća za svoj blagon i nađe jednu devojkicu malu od šes' — sedan godina u trnjima, zapele joj kose za trnja. Kad on vide to, zove je:

— Mala, mala.

A ona ništa neće, ne razumije. On kaže:

— Mala, mala — a ona ništa neće.

Vide on da one noge magaretje, da to nije dodilja, jè gori sve, ali dodilja, magaretje noge su dolika. I onda lati to dijete, kao curicu malu, lati i sveza je za kajiš i vodi je svojoj kući. I kad je došao svojoj kući, sveza je za stup od postelje. Ništa mala ne govori, nego stalno muči, mala curica, to dite. U nika doba noći, u pola noći, dođe majka:

— A Gambo Bitunjac, vrati ono što si uitio.

Stari muči, ništa ne govori.

— A Gambo Bitunjac, vrati ono što si uitio, platit će ti se naknada velika.

On muči. Oćuti se to dijete i stade vrvat:

— A mama, a mama, a mama, mama!

A ona govori:

— Dođe majka po svoju kóku.

Kad do par minuta i do par sekunda jedanput jedan veliki ogromni vjetar i tu kuću razruši, a to dijete uteče ća. I to je tako dijete izbiglo od toga Gambe Bitunjca, to je bilo vilinjsko dite.

78. OŽENIO SE VILOM

Moj sinko, da van kažen jednu priču. Nije to danas kâ je bilo u stare zemane. U nas danas po pe' — šest, po deset ovaca najviše se drži, a dosad je bilo stotine ovaca, pa čobani po brdu čuvaj. Onda kad su čobani bili, tada je bilo i vilâ, a danas, kažu, nema ništa toga što se pripovida što je prije bilo. Onda čobani vidu jedan bunar i, kaže, svaki dan tutek dođe po nekoliko cura, kupaju se, kažu oni u selu. A jedan momak:

— A iden ja stat tu čekat pa ću vidit kakve su to cure.

A to su bile vile. A on onda sakrije se nigde oko bunara i vidje kako one doletu tu i di koja ostavlja krila. Svaka ostavi na svoje mišto. Onda on spazi jednu najlipšu di će ona ostavit krila, a on se dolibi i odnese te najlipše vile krila. Kad pokaže se on njiman, a svaka lati svoja krila i odleti. A jadna ta ostane što je odnija taj momak krila. A ona, odletu one ća, a ona ostane oko njega, moli ga, kumi ga svakako: da će on bit najjači, da će mu biti u pomoći u svemu, da joj dâ krila. On ne da nikako, nego on bi se tija s njomen oženit. Dođe ona za njin kući, da kud će kad joj je odnija krila — ne more odletet. Kad dovede je kući, e oženi on nju. Stala ona s njim godinu — dvi, ja ne znau pravo.

Rodi ona muško dite. Ditetu je bilo pò godine, kad onda ona uvijek njega pitala krila. Kad ditetu bilo pò godine, a ona onda opet kaže:

— Ma znaš da ja neću to dite 'vako sada ostavit — kaže — sad mi moraš dat krila da ih vidin, bar da ih vidin.

A on zaključa ključin krila kao u bavulu i nije joj nikad dâ vidit. Onda joj dade ključa, kaže:

— Ajde — kaže — vidi krila.

Kad on njoj dâ ključeve, a ona ode, otvori kuver i uzme krila i oten ona za svojin poslon. A on gleda za rijon. A ona njemu viče:

— Ma to nije moguće da ja buden — kaže — tvoja ljuba, ja vila iz planine — kaže — pa da ja s tobom živin, to je nemoguće. A ti meni iznesi sina tu i tu — reče ona njemu — sve na vrh toga brda, ja ću mu dat — kaže — dat sise, kao podojit — kaže — ali s tobom nikako živit ne mogu.

I ona odleti, i on bi iznosija to dite od šest miseci. Za godinu dana on ga je uvijek nosa na vrh toga brda di mu ona rekla i ona bi mu davala prsa. I tako se dite odgoji. I dobro ako je i danas živo.

79. MRTVI TRAŽI SVOJ NOVAC

Tu je bija naš jedan Vujičić iz Budimira što je radija bakre, i on je prodava po Imotskomu, po Sinju, svakud je gona po selima, i jednomu Čelanu iz Ciste ostane dužan četir' karantana. Kroz to vrime je Čelan umrao, a on gonija isto bakre prodavat po Cisti tamo, Lovreću, Provu. I kad on prolaziža kraj groblja, groblje je kraj ceste, a ovi mu iz groblja mrtav govori:

— Vrat' der ti meni one moje dugove!

A on od onoga velikoga strâ, kako on zna da je on mrtav, skinija onu svoju kesu i sve pare što je ima metne na zid od groblja.

Kad on otiša tamo, prodavao bakre, vraća se kući: iden vidit — kaže — šta je, je li i' uzeo. Kad on doša, uzeo on, al' samo svoja čet'ri, a ono sve njegovo ostalo.

80. PRVA SEOBA U AMERIKU

I onda sam čula priču o vukodlaku. Da su bila dva brata. Al' to pleme njiovo, kolino, ono je unišćeno, ono je samrlo, nema više nikoga. A onda je bijo jedan Ante a jedan Petar, bili su sami bez oca i bez majke, potpuno sami. I tili su, kad su naresli, da napravu kuću, imali su siromašku kuću. A sad je garište, sad ja to znan di je, pošto je to u momu selu. Oni su tili da napravu kuću i veli ta stariji mlađemu, kaže:

— Kako ćemo mi nabaviti to drvlje, ta matrijal za kuću?

A onda je davalo u Splitu, ko što daje i danas banka, a onda su bili oni niki Židovi, znate, trgovci. Pa otišli bi onda u njega iskat kredit, je li, i plaća se, sa šuputin, s čin drugin, je li.

I kad je on otišao, ta stariji brat, da kupi ta drvlja u te stare Židovke u Split, naša je čovika pomoćnika, pomoćnika njezina. I onda kad je on iša pisat to svoje ime i bezime taj čovik, sta on pa je gleda i promatra ga. I upisa je to njegovo, dâ mu ta matrijal.

Kad je doša kući, veli on da ta pomoćnik trgovački da ga je jako promatra, veli on tomu bratu svomu. Kaže:

— Promatra me, da me je — kaže — nekako propio bilo sram, zašto on mene tako gleda.

On se užme u ramenin, priča on tako i drugomu da kako ga je promatra čudnovato. On se povratijo, kol'ko mu tribalo opet toga njegova matrijala, i on opet njega promatra, ali ništa mu nije, nije tijo ništa da reče, nego samo službeno š njin razgovara. Kad je zna on da je već pri kraju ta zgrada, da će biti gotova ta kuća, onda on njemu reče, kaže:

— Nemoj nosit novac platiti di moj gazda bude vidijo, nego ćeš platit meni samon.

A veli on:

— A jeste vi sigurni ?

— Ja ću van dat potvrdu. Ja ću van dat potvrdu.

Dobro, opet on kaže bratu, brat se užimlje u ramenin.

I on je njega počeo tišit ovako, ispitivat, koga ima, šta ima on. Kaže da nema nikoga, da je umro otac i majka (i to mi se čini da je to moralo bit kad je bilo za vrime kolore, ne b' rada lagat u ovoj priči, al' čini mi se da je to bilo od kolore kad je se umiralo, znate, ona nagla nesretna kolora, to znate). I kad je donijo ta novac, on onda namigne tomu dečku i rekne:

— Ti ćeš dat meni novac, a evo tebi potvrda.

Njemu je onda bilo pod sumnju, znate, da mu dâ on novac brez gazde, a on kaže njemu, kad se odmakna, kad su bili na samu:

— Nemoj — kaže — sumnjat ništa. Ti ćeš nosit novac za vaše uzdržanje i imat ćete kuću, a ja ću dat momu gazdi potvrdu da si mi platijo, pošto ste vi moja dica, ja san vaš otac.

A on se onda pristraši, a on kaže:

— Nemoj se — kaže — strašit, ja san — kaže — umrao od kolore i o božjoj providnosti i po sudbi božjoj ja san se ustao i ja iman još živiti pedeset i dvi godine na ovom svitu.

I — kaže — iščezne ispid njegovih očiju. I on dođe kući i kaže bratu i reče:

— Sad ćemo se ov'len oseliti.

I kažu, to je bila prva seoba tuj, i danas se priča u nas u Turjacija, to je bila prva seoba u Omeriku koje su ljudi iz naši' krajeva selili. Eto to van je ta priča o tomu sada. Sad je l' to tako, čuli smo tu priču, je l' istina, nije li istina, to ne znan. A ta dva brata zvali su se Stupalo.

81. VUKODLAK TRGUJE VOLOVIMA

Bija jedan čovik mlad, pa bija trgovac. Onda se supari su tri još i on četvrti, pa trgovali, trgovali. Odali u Bosnu u Duvna, u Livna, i svađe kupovali vole i preprodavali. Jedan dođe, razboli se i umre. Kad umra, ukopali ga brže, kao i ostale ljude kad se ukopaju. Kad prošlo nikoličak vrimenta, to prođu ti ljudi, ti drugi što su ostali iza njega, pođu u Duvno gore kupovat vole, nađu njega di kupuje opet. Diga se, povukodlačija se, vukodlak. Kad oni zamislili se, kažu:

— Ajme meni, otkud ti?

Kaže:

Evo ja takav diga se i odan. Nemojte nikomu kazivati, ja ću van vole kupovat, davati i prodavati i pribavljati. Meni ne triba ništa, sve ću dava' vama. Nemojte me nikomu kazat.

— Nećemo — kaže — nikom.

Tako dan po dan i oni mučali i godinu dana. Nisu nikomu kazivali. Kad nakon godinu dana jednome sukni da bi kazao. Nikako, svakako mu se nādalo da bi kazao i da bi ga izda. E, bome, izda on. E, kaže on popu. Pa došli na greb, tute je on valjda kad zazvoni ujutra Zdravomarija u pet sati — kad zazvoni Zdravomarijo, onda zazvoniš, onda svi mrtvi koji su vanka, idu u greb. Kad oni zazvonili, otvoru greb, oni u grebu siđi. E kako će ga ubost kocen tog jadnoga, nesretnoga vukodlačinu? 'Vatu, zaoštre jednu veliku kōčinu, a on govori ovako:

— Ja vidin da me nema, ali — kaže — oću da vidin onoga ko me izda.

E, a on na kraj svita, puno šematorje svita došlo gledat je l' to istina. A on na kraj svita. A on se digne i pljune: pu! — i nasrid prsiju toga i progori i odma' umre on. A on onda kaže:

— Eto, neka nema mene ni njega, nek ne idemo trgovat vole nije-dan nas.

A bace mu jedan šudarić iz jedne bande, a on se prigne za šudarićen i — kōčinom za vrat, mišina ispuše se, ostane mrtav.

82. ŽENA-VUK

Stipan pokojni Jozirija iz Turjaka on je ovde sidija jedanput u Bijadera i pripovida kako je pop na Biteliću odija, ili je iz sela ili je u selo. Ide ti on kroza šumu i ženska nosi brime drva, a jedno jato ovaca stoji ovako na jednon brižuljku. A pop kad je vidija blizu da će nje doć te ženske, a on se sakrije u bus. Kad se on sakrije u bus, a ona dođe na jednu ledinu i tu je se isprtila i ode na jednu ledinu i izvalja se i stvori se vuk. Pop gleda, odleti vuk, a gore čoban stade vikat:

— A pustja, a pustja, a pustja!

Uša u ovce. Evo ti vuk ide i nosi jednu ovcu. Dođe na ledinu, izvalja se, učini se ženska, uvati ovcu i š njom u brime i nosi je kući. A pop za njon, stiga je.

— Je l' ti teško, nevista?

— A evo — kaže — jè, oče.

Kaže:

A šta ti je ovci bilo da je nosiš u brimenu?

— Ha, evo — kaže — razbolila mi se bila pa je priklala.

— Šta je ono gore bilo štono se vikalo sada? — kaže.

— Ha, ne znan!

— Čuj, ja san sve vidiija mojima očiman i neću više da se to dogodi. Ti si se izvaljala na ledini, učinila se u vuka, otišla si u ovce i uvatila ovcu i donila si je u brime i nosiš je kući. Ujutru ima da dođeš k meni da se ispovidiš i gotovo i više nećeš — kaže — takva bit niti ćeš ovce vatat.

I je došla ujutru, ispovidila se i više nije mogla da radi.

83. TRI MLAĐARCA — VUKOVI

Izaša jedan prosjak. A prid kuću našu doša tamo, to je davno bilo u stari zeman, a onda doša a nema nosa. A did pokojni ga pita:

— Kako ti je to od bolesti otpa nos — kaže — pa niđere nosa nema?

A on kaže:

— Striče — kaže — nije. Nega — kaže — bila mi tri mlađarca, pa se dali naopako. A onda jedna stara bila vanka ovako sela. Onda -- kaže — uvijek mi pođi, dođi, uvijek k njoj svrati se. A jedan onda kaže ima bit jedno večer:

— Ah, ajmo mi uzet jednog brava pa ćemo ispeć pa ćemo sa starom učinit vraju, kad nas 'vako grije uvijek, brate moj.

A ona onda kaže:

— Ne triba vami — kaže — uzimat, nego ajte vi sa mnon pa ćemo — kaže — mi u tor, učinit ćemo se vukovi, pa ćemo mi uitit ovna — kaže — pa donit pa ispeć.

— A očemo l'?

— Očemo, ajd!

Ona skide jednu obručinu ozgar sa ćerana, baci ono kroza nj, proleti, učini se vuk. A ona sva tri jopet tako i oni kroz ta obruč prolete. Kako god koji proleti, 'nako vuk učini se odma'. Kad došli k toru, a stara uskoči u tor za ovna, a torar što je čuva tora i ovce, iz puške pras! Ubije staru. Kad ubije staru, a oni ća, biž', dođu kući tute u njezinu kuću, latili ta obruč provlačit se gori-doli. Kako provuka, provuka, ne mogu, vukovi! Zora zabilila. Red bižat. Kaže:

— Sađ kad se svane, tri vuka u selu — kaže — pobit nas! Selo skočit će — kaže — pobit nas!

Brate moj, ter otalen u planinu. Kad doša u planinu, odaj danas, odaj sutra, godinu dana. Kad, kaže, iz Buška blata gone, sina natovarili. A mi, kaže, kindisali, kâ vukovi. Tri vuka, kaže, a bože sačuvaj.

Late cipola(!), udave jednoga zekana. A oni jedan dovati, što goni piću, za nož, kâ' mane, kaže, osiče mi nos, osiče mi nožon nos, brate moj. Kad mi osiklo nos, a ja onda ništa, biž' u planinu, i opet uteka u planinu. Liči se tako sam po sebi dokle to malo i zareslo, jao. Jednu botu, kaže, dernak u Dolima. Iđu, kaže, na dernak, pa se razgovaraju ovako:

— A ljudi moji, jeste l' vi čuli — kaže — da se jedno vrilo ukazalo tute? Od kakove bolesti jesi — kaže — da dođeš na to vrilo, da se umiješ — kaže — da ostaneš zdrav odma'.

A oni onda to čuju, kao razumu, ama vukovi, a oni od mista do mista, dođu tome vrilu. Kad dođu k tomu vrilu, kako god koji se umije, ono nogon zamoči, umije, 'nako se učini čovik i ope' kâ i bio

Ajd ča, to prosjak kaza prid našon kućon, eto.

84. LOVAC POSTAO VUK

Imao je je otac sina koji nit je oca sluša, ni majke nije sluša ni nikoga nije sluša, nije ni u crkvu iša ni bogu se molio, nego samo u lov je najvolio. Svake ned'lje idi u lov, i bog ga pokara. Doša u jednu šumu i zaspâ je. Metnu karnir pod glavu, pušku prisionio ukraj sebe, vu je zaspâ. Kad se probudîjo, vidi četer noge.

— Ajme meni, šta je ovo? Evo ja postao vuk!

Vidi pušku, a kako će pušku, sa nogon se ne može zametnit, nema ruke, već vuk i gotovo. Iđe blago odozdal, čobani opuštaju iz sela, on biži ča oten. A bilo je baš tute njegovo selo. Iđe jedan konj, a on već ogladnijo, kaže:

— E, da ga iden udavit, ovaj je konj meni pomoga, vuka je đubre, vuka je sve što je meni potriiba bila. Neću ga udavit.

Eto ti druga tri vuka. Sastali se zajedno. Kaže oni stari vuk, kaže:

— Ajd' udavi ovoga konja! — Ovome govori dotičnome što ga nije tijo udavit. On kaže:

— Neću, ja san se iznemogao i ne mogu.

On pošalje drugoga, oni su drugi stali stražariti da ne bi kogod banijo. Jer oni su znali beštije između sebe govorit. E, onda naiša, on nije tijo ni krvi pit ni mesa jist ni ništa. Tako oda i luda, idu čobani i gone ovce, opaze vukove. Stade vika:

— A pustja, a pustja! Evo vukova!

Oni se pripali i rastavili se, ne zna se kud je koji iša. Ovi ostao sam. Došla je žetva, da se ženje žito. A ovaj u planini pa gleda nizbrdo, polje se ženje, ugleda i svoju njivu i njegove žetelice ženju na njegovoj njivi. Žena njegova iđe, nosi ručak onizin dotičnin koji rade, a dite metnu pod jedno stablo u lad da se tu u koljenki igra. A on kaže:

— Iđen ja sad mome ditetu pa ću ga vidit.

Kad doša tamo, onda on dite njuška, vliška ga, ljubi ga kâ vuk, a neće da ga udavi. A žetelice opazile:

— Ajme meni, eno vuka, eno vuka, udavi dite!

I on pobjegao ča. Iđe dalje, kad kroza selo, njegova mater muze ovce, a on doša da udavi koju. I nije moga, ugledali seljaci i viču:

— Eno vuka, eno vuka, eno vuka! — i on se pripa i uteka ča.

Ponovno je u šumu otiša i napa na nj drim, a namirijo se na ovu pušku di je prvo leža, i gleda pušku i tu zaspi. Klad zaspā, probudi se čovik, nije više vuk! Postane čovik.

— O — kaže — bože koji si mi dā, slava i fala tebi.

Iđe kući, zametnu se s puškon. Koliko godina je on luda i oda i više su po tekmarin, po bunarin gledali da nije upao pa da ga ne bi izvadili, i po jaman tražili, niko ga nije mogao nač. Najedanput se stvorio kod kuće.

Kad doša kući, uvečer se okolo njega skupilo veliko mnoštvo naroda, cilo selo. A onda narod se više rastrga ča. I idu oni leč, zaključuju ovi ukućani:

— E kad te je bog tako spasijo, ajde sutra pa se ispovidi.

Kaže:

— Oću.

On iša na ispovid i onda stā pričat tamo. Pita ga:

— Kad si se ispovidio?

Kaže:

— Nisan nikada.

— O — kaže — šta si ti stoka?

A kaže:

— Ja nisan nikada.

— Pa dobro, pa šta si činijo, koje zlo?

Kaže:

— Tako i tako — kaže — pa san se stvorijo u vuka.

I kaže:

— E znaš šta ćeš?

— Šta?

— Koja će ti bit pokora?

— Koja?

— Ništa nemoj radit, nego uvik narodu pričaj kako si postao vuk.

I onda narod jadni, oni odonuda, oni odovuda:

— Evo ga doša, kad si doša, di si bijo, što si radijo?

On uvik priča. Ponijo motiku i lopatu da ide neku vošu čistit, pa metnu vako na tle pa sam sobon misli. Vidi: ja pričat narodu, a onda ništa ne mogu radit. A kaže: to mi je pokora i onda moran tako. I uvik on to priča, cili dan ništa nije radio, pa ni sutra, pa ni priko-sutra za cilu nedilju dana. Uvik priča narodu što je bijo i kako je posta vuk.

85. VJEŠTICA-KOKOŠ

Imala mater jedinoga sina i on vječno hoda po silima. A njegova je majka bila vještica, i jednon prilikon iša na silo i stalno ga je jedna kokoš pratila puton. Drugu večer iša je tako, drugu večer opet kokoš puton dolazila. I on stalno tu kokoš gonio, a ona stalno za njin. Jednu večer on, oće l' ubiti tu kokoš, neće li, žao mu je bilo, pratila ga svaku večer ta kokoš. Kad jedanput on se razljuti — svaku večer kokoš na putu — on se razljuti, pribije toj kokoši nogu.

Kad sutradan ujutra doša on kući, diga je se, mater mu se ne diže. Svako jutro ono obično na selu majka se prije diže, skuha ručak i to — mater se ne diže. Doša on, priša materi, pita da šta je. Ona govori da je bolesna, da se ne može dignit. Kad ništa, tako je prošlo, dan za dan sve prolazi, majka leži, ne diže se. Kad šta ćete vi vidit, njegova je majka bila vještica, ona se pretvarala u kokoš i odala je tako i pratila je svaku večer svoga sina, i baš onu nogu koju je on pribijo toj kokoši, bila je majki pribijena njezina noga. Tako se otkrilo da je njegova majka vještica.

To mi je baka pričala još kad san bila mala.

86. VJEŠTICA-KUPINA

Majka imala jednu ćer i jednoga sina. I onda ćer udala, a došlo vrijeme da se i sin oženi. Dođe sin i zet na pir, a onda odu uvečer, kad su večerali, odu spavat zet i ta šura šta mu se ženi. A ostane ta ćer joj i mater, ostanu kod komina, onda su bili starinski komini, pa se one dvi razgovaraju. A zet sve čuje što se one razgovaraju. Kaže:

— Ja san vištica, ja ću njemu — svom sinu jedinon, da će ga prostrilit i da će mu srce izvadit. A kaže:

— Sutra kad bude na konju, ja ću — kaže — njemu, ja ću se učinit u kupinu i onda ću se spružit priko puta i ja ću konju zapetljat noge, on će past pa će priko glave ulomi' vrat.

A onda ta zet sve čuje što su one razgovarale. Ode majka, prostrili sina i izvadi mu srce. A onda kad je došla otud, ona nikud izađe vanka, a zaprećala mu srce u vatru, da će ga ispeć. A on onda brže-bolje ta zet se skoči pa izvadi srce, a da prostiš, posra se u kartu pa mešne govno u kartu na komin. Brž-bolje onda uteče s tizin srcon. Kad ujutro zove dovegiju da se diže, toga sina rjezinoga, ta zeti.

— Ajde — kaže — diž' se!

— Ma ne mogu — kaže — nemoćan san.

— Ma zašto ne mož', digni se, bolan.

— Ma ne mogu.

— Ma — kaže — bolan, ovo pojidi malo po malo, pa ćeš se ti moć — kaže — dignit.

A ovo dade mu njegovo srce. Onda to on malo po malo pojia, pojide. I unda se digne; i kaže njemu ta zet:

— Neka znaš dobro, danas kad budemo ić na konjin u svate, nigdi ne smiš mimo me proć — kaže — stopom mimo me — kaže — uvik poreda samo.

Onda kad su išli na konjin u svatin, onda nije mu dā mimo se proć.

I spružila se kupina, a ona rekla da će se spružit u kupinu, i onda se spružila u kupinu, a zet onda sabljon prisiče kupinu — iz kupine krv. Kad došli kući, nema matere. Šta je materi, nema matere, zabolilo je. Zabolilo je, da je ulomila vrat. Onda zet na svoju ženu:

— Ostavi se — kaže — toga, više da se ispovidiš i neću da si vištica, da budeš vištica.

I onda se ispovidila i dalje nije znala.

87. BRIJEST — VJEŠTIČJE PRIJESTOLJE

Rija je jedan prosjak Mišura Nakšić iz Doca. Svakud je oda po Sinjskon krajini, po Kninskoj krajini, po Šibenskoj krajini, Drniškoj, svakud je oda. Doša je u Petrovo polje tamo kraj Drniša. Zapita je konaka i dali mu konaka. Kad uveče u kuću ga pustili, u kući ima svekar i svekrva i devet nevista i devet sinova. Šta će on bidan, a sija kraj vatre, kad šta se događa, jedna nevista rađa. Ne mogu da ga pustu tute k vatri, a on govori:

— A pustite me, a šta ću ja, a kako ću, a di ću, pa mogu ja bit, pa di bilo, bilo.

E, šta se događa, nevista tamo rađa, rodilo se ono, on lipo sidi uz vatru i grije se.

Stara svekrva pita njega:

— Ma čuj ti — kaže — prijatelju, ma otklen si, molin te ka boga, ajde ti meni kaži.

Kaže:

— Ja san, moja strina, iz Donjega Doca.

— E, moj sinko, je li živ još oni brist u Donjemu Docu? — kaže.

— Je, strina!

— E, moj sinko, ja doklen sam mlađa bila — kaže — ja san bila kraljica vještica, ali danas san ostarila, danas ne mogu više da buden — kaže — ja se ispovidila i ja više nisan, pa ja mogu danas i pripovidat. Nega znaš ti šta je, moj sinko? — kaže.

— A šta, strina moja?

Kaže:

— U onomu vašemu bristu ima zlatna sinija, imadu zlatne katrige, to je moje pristolje bilo, ali — kaže — dokle god bude u vas ta brist u Docu, uvik će vas tuć krupa. Nega poslušaj ti mene, pa ti kad dođeš kući u Dolac, ti to pripovidi vašin Dôčanin, da oni osiku ta bristi i — kaže — neće vas više krupa tuć.

— E, dobro, dobro, oću, strina, oću. Oću, strina — kaže.

E, te on se uputijo odotuda iz Petrova polja, ide on kući. Kad doša on kući, pripovida kako mu je stara kazivala. Kaživa on svojin komšijan to:

— E, komšije, ajmo sić brist!

— Ajmo ća!

Složu se oni, ali njiži sedan, sedan sikira, sikira sedan dana. Ali to je bilo sigurno uokrug pe' — šest metara. Sijeci danas, sijeci sutra, sici prikosutra, sedan dana, neće brist da pada. Veliki ogranci u širinu, i sve vežu oni po dese' konapa, po pedeset ljudi vata se na jednu stranu i privaljiva ga, i neće nikako, neće da se prilama.

— E, šta ćemo sad? Ajmo — kaže — po popa, nek' ga pop blagosovi. E, onda će brist past i sam.

A onda jedni:

— A kako to, ne može to bit.

A jedni:

— Ajmo ća, ajmo.

E, onda odu oni po popa. Evo ti dođe pop, uzeo ti pop stolu, libar oni za molit boga, te on moli boga, moli, moli, krene on rukon, a brist pade. E, gledaju oni, našli su niki' keva gori po bristu, niki' sedan ulišta — osan čelâ, ali zlatne stolice i katrigâ nema nikako. Već kroz to sedan dana oni uvatili i odnili i s vragon.

I od tada i' više krupa nije tukla nikako.

88. NA BOKOVO POD ORAH!

Je meni moja baba jedna pričala za vištice. Da vištice idu zajedno na Bijakovo pod orah pa tute je njiovo ročište. Skupu se pa donesu svašta, 'idu i grožđa, i svi vrazi znaju što je to, kupu se tute pa ročište činu.

A jedna mlada nije još nikad odila tuda, onda jadna tako je stala, šta će, a one kažu:

— Ajmo ća, jesmo l' gotove?

— Jesmo!

One tuknu ožegon o komin, kaže:

— Ni o drvo, ni o kamen!

Ajde one odletele, a jadna mlada:

— Iden i ja — kaže — tuknit, pa ću i ja za njima ić.

A mlada tukne ožegon, pa govori:

— I o drvo i o kamen!

A ona jadna izašla vanka — udri o kamen, udri o drvo, ajme njojzi, sva se isprebijala, da sve kosti stukla u sebi. A one došle, došle, kâ znale: ni o drvo ni o kamen. A ona nije znala, onda eto ti kako je se njoj dogodilo.

To je meni moja baba pripovidala i prababa, i ostale njez'ne drugarice, kažu:

— To su bile vištice. Sjale in se pregljače, sve se svitlo sjalo, a dole čorape bile, čorape one starinske, a pregača sve se sjala, sve varniqe skakale kad bi one letele.

89. NA MUĆ POD ORAH

Čovik odao ovako na silo, uvik svaku večer tamo u selo. Kad dođi u kuću, uvik nađi svoju mater i svoju ženu, one još sidu. Uvik i' on pita:

— Ma zašto to, šta vi radite do te dobe?

— Ha, evo imamo posla, i ovo i ono — one njemu govoru.

Ništa. Sutra dovečer on stâ vreat šta će one radit. Kad on nije otišao u selo tamo na sijelo, a on ti, moj brate, gleda šta će radit. Dođe ti žena i mater njegova pa uzeše niku šipku, udariše oni starinski priklad, rastvori se priklad, izvadiše niki lonac masti neke, namazaše

se, bogami ona skoči na stolac, ona skoči na neku drugu stvar, i s vragon, zajašile na panje, kaže:

— Ni o drvo ni o kamen, nego na Muć pod ora'.

Bogami, odletiše one obe. Nu ti boga, šta ću ja, e ja ti kažen, iđen i ja!

Uša u kuću unutra, kad su one odletile, doša ti ja, uzmen onu šipku, po prikladu puknen, priklad se rastvori, izvadi ja oni lonac — kaže — namaza se i ja, ali u zâ čas po me, ja se privari. One su govore — kaže — »ni o drvo ni o kamen, nega na Muć pod ora'«, a ja bidan se privarija pa »i o drvo i o kamen pa na Muć pod ora'«. E, kaže, zajašin i ja na niku panjinu — kaže — pa konj leti kaj lud, e o drvo, e o kamen, e o drvo, e o kamen, pa na Muć pod ora'. Kad ja doša tamo — kaže — to se jide, tu se pije, svega i svašta tamo. Kol'ko god oš. Govoru oni meni, kaže:

— Ij i pij, a o Privisitelju ne spominji. — Da se ne bi slučajno prikrstija pa da se ne bi privarija, onda propa i gotovo.

E, on ti, moj brate, ne zna šta se radi ni o čemu se radi, ne more on to još razumit »ij i pij, a o Privisitelju ne spominji«. Ha, [kad oni donesoše prida nj jist, a on: »U ime oca i sina i duva svetoga amen«. Nestade, niti ima pića niti ima ića, ni stolova ni 'rane, ništa — kaže. Tako mi živoga boga, osta gô. Šta ću sad, živoga ti boga? A ja ne znan di ću se sklonit — kaže — iđen u groblje. Ja doša tamo u groblje, ima ona kapelica dino se vatra loži 'vako priko zime, pa unda stari ljudi idu opalit lulu. Uša on u kapelicu, grobovin, evo ti — kaže — kad će se svanit, čekaj, e čekaj, e čekaj, kad moj brate, svanuće već. Ide remeta zvonit Zdravomariju ujutru, a on bidan ne zna kako će se snać, neg' ide k njemu pa će mu kazat:

Prijatelju, počekaj, pa taka i taka stvar, ja gô, pa ne mogu ić kući, šta će biti od mene?

A on poš a k njemu, kad remeta ugleda njega, en ti boga, pušte i zvona i sve, biži remeta. A on:

— Prijatelju, počekaj, prijatelju počekaj!

Neće prijatelj da počeka, biži prijatelj, jedva on stiga do kuće, i to uletija on prvo u kuću, onda on zove na vrata:

— Daj, prijatelju, otvori, ti ne znaš kakva je meni muka i potreba.

Onda mu prijatelj otvori vrata:

— Šta je, kako je?

Kaziva on sve šta je i kako je bilo. Kaže:

— Ma, prijatelju, bogami, ja san gô, daj štogod robe pa za priobuć se, ne mogu kući doć.

A moj brate, dâ on nešto robe, obuka se on, doša kuć, udri po materi i po ženi!

— Da van toga vašega, i ja se izubijao i o drvlje i o kamenje — kaže — za doć do Muća.

I onda tako je njizi činija da odu one popu pa da se ispovidu i da ne mogu bit više vištice.

90. MORA I VJEŠTICA

To mi je kazivala moja baka da je, još kad je ona bila djevojka, da je u njihovu selu bilo običaj ostavit ovako na Božiću, ovako na Božić prid suton ostaviti na stožini ili na gumnu pinjur kupusa. Oni su te pinjure ostavljali za te more, i kad bi one pojele, oni bi te pinjure zamotali i ostavili. Svaki dim ima po jedan pinjur za te more, i niko s njima 'ist, to je samo za nje.

A jedan čovjek kaže:

— O, baš me briga, ne vjerujem ja u te čarolije, ja neću dat.

I svi su ostavili ljudi, i more dođu, dođu jest taj kupus. A on izašao vanka, otišao, a one došle i počele njega jesti, i ljudi su in ga oteli, ljudi su oteli toga čovjeka, skoro su mu pojele more svu kosu s glave. I čovjek se od tada zakleo:

— A ostavljat ću i ja, gle kako su me unesrećile.

I jedne večeri on da će leć u krevet i iša se svlačit za leć, iza kuće izaša, a ugledao more gore, ugledao na jednom svinjcu, bila posve sjajna, za njom treperilo nešto, bila kao zvijezda neka pala na svinjac.

— Gledaj ti nesretnice di ona ide, vidin ja, ide ona, pravo u našu će kuću ući morit.

A ona se vrati. On došao u svoj krevet, kaže:

— Zbogon van, ja iden leć, iden se prikrstit pa molit.

On došao, a ona dođe u njegovu sobu pa s jedne strane trisku, pa s druge, pa kaže:

— Eto moj kume, sad bolje gledaj di ću ja otić. Drugi put kad pogledaš, i gore će ti bit.

A ujutru kad se diga, on kaže:

— Iden moliti, iden moliti, il' iden — kaže — u crkvu.

Kad on doša fratru, pokaziva obraze: kud ga je god ona udarila, zamodrilo mu se i pocrvenilo, zamodrili su se obrazi i otekli mu. Došao on svojoj ženi, kaziva on ženi da će on zatvori' vrata da ga ona ne more doj morit, a žena kaže:

— A moj sinko, nemoj ti zatvarat vrata. Ako ona tebi odredi doć, doć će ona tebi i bez tvog zatvaranja.

A sutradan lega on u krevet, a ona mora kaže:

— E — iden baš za dešpet njega umorit.

Morila ona njega, morila, bacila na nj neki' knjaštar, ono Otočani što reću, bacila ona na nj knja', kad kaže on:

— O, jadan ti san, sad ne mogu ništa.

* * *

E, kaže, udala se ona, udala se u jednog bogatog vako čovjeka i imala svoju svekrvu, a njezina je svekrva isto bila vještica. I onda svekrva sidila za kominon.

Došla ona leć mužu, muž kaže:

— Neću, dušo, vraćaj se, zaprećaj vatru.

Kad došla ona, vidi svekrva otvorila komin, uzela neki ožeg i otvara komin pa viče:

— Ni u drvo ni u kamen, ni u drvo ni u kamen!

Sad je ona otišla, ona ošla već u vještice. Kaže nevista:

— Iden i ja to napravit.

Kad došla, kaže ona:

— I u drvo i u kamen, i u drvo i u kamen!

A ona govoreći »i u drvo i u kamen« sva se ona isprebijala živa, kad nije znala po njenom.

Došla ona među vištice, ugledala ona svoju svekrvu.

Kaže njojzi svekrva:

— Moraš izvadit od divera srce ako misliš da budeš s nami vištica.

A njojzi bilo žao izvadit od divera srce, pa kaže:

— Gle nesrećne majke, pa od divera srce vadit — kaže — od svoga rođenoga sinka.

Kaže:

— Ne mogu ja, to je nemoguće da ja od svoga divera vadin srce.

Svekrva kaže:

— Ako ne izvadiš od divera srce, ne triba ti dolazit. Al' — kaže — kad mu izvadiš srce, onda će se on do tri dana uspet na kuću i past će i slomit će vrat.

A ona nesretna bila i mudra i premudra pa dođe i izvadi srce od pasa. Kad je izvadila srce od pasa, nije prošlo tri dana, pas uspenje se na kuću i pane preko glave. Kaže onaj:

— Eto, nesretna majko, govorila si našoj nevjestici da meni srce izvadi, a nećeš — kaže — i ubijo je.

91. MORI OTKINUT JAKIĆ

Jedan moj did bija, to smo pričali, pa onda kaže da ga je trala mōra. A on obnoć — ona ga trala i trala, mōra, tare ga mora, svaku noć dođe i tare ga. Po njemu čepa, gaza, pitaj boga, šta ja znaden. A on onda lati, jednu botu čapa za jakić. Jakić od opretka staroga, bilo ovako zeru zakrpice za jakićen. A on je uiti za to, otkine joj jakić. Kad otkine jakić, ujutra se digne; praškarice išle u prašku, u drva, a on broji, broji, u te jedne ugleda nema jakića za šaku. A on potegne nju k sebi.

— Pa šta?

— Neću ti ništa. Šta? Ti si noćas kod mene bila.

— Dat ću ti gaće, nemoj me nikomu kazat, da se mogu udat.

I dala mu suknene gaće, tri aršina sukna i po, da sašije gaće, da je nikomu ne kaže. I nije nikomu kaza. Udala se je, poslin bila vištica. Eto ti je, vraže.

92. MORA-BREKULJA

Ja kad san se oženijo četrdesete godine i iša sa ženon, razumiš, ko svak svojon, u nika doba noći stade na nju velika neka trema trest. Ja san mislijo da je to nika, sigurno da ima mana, znate, i udata je pod manon, i to ne valja ništa, i ona samo gunja, ja odmičen se da ne marin blizu. Kad ništa, tako po jedno pola sata i u nika doba ona protegni se:

— Uf — kaže — ja san te zvala, ništa nisi čuo.

— Šta ti je? Šta ti je?

Kaže šta, ona meni kaže tako i tako:

— Bogati, da si ti krenija rukon, meni ne bi ništa bilo.

Kad to tako bilo, ja san na to natežio više puta i čim počeli u nju trnci uzimat, samo meti priko nje ruku, ona više toga nema ništa.

Kad drži nakon po godine, išao san u Bosnu s puškon u patke u Buško blato i iden ća. Govori ona:

— Hajde — kaže.

Ja se diga, ja taman zatvorin vrata i:

— Sidi ti kući, iden ća u lov.

Jedanput dođi njoj na vrata, uđe u vrata kao muva brekulja, znate, brekulja ona šta truže meso, samo čuje: z — z — z, i uiti je s nogu. I drži sos nogu do vrh glave, drži, gnjeti, gnjeti. I kad je to malo više se toga nadovoljila i samo sađe š nje i zasmija se, kaže:

— Platila si za ono što te je čovik čuva.

I ode ća.

To je muva bila brekulja, to je mora, odnija je đava. Umrla je ona, odnio je đava. Iz Gornjeg Otoka bila. To je divojka, jerbo ne more bit žena mora, a divojka more.

93. VREMENJACI

Vremenjaci, to se kod nas uvrižilo od postanka. Tu je škrta zemlja i kad bi nastale one tuče, građ, oluje, onda su to ljudi vjerovali da tu postoje neki ljudi koji navlaču tu tuču i da sataru čitavu ljetinu jednoga ili drugoga sela. Pokojni Marko Marković iz Podâ, on je bija kovač, on je meni priča ovako:

Kada sam ja iša na jednu ekskurziju kroz Srbiju, dođem ja u Kraljevo, tako se predstavjam u jednom hotelu:

— Ja sam Marko Marković.

— I ja sam Marko Marković!

— Znači, mi smo rođaci?

— Jesmo.

— E, — govori on meni, — rodijače, očeš ti ostat jedno dva—tri dana kod mene, ja ću se ženit.

— Dobro — kažem, ajde ostat ću mu za kuma. I šta ćete vidjet? Kad ja otišo njemu kući, govori on meni:

— Slušaj, rodijače, ja večeras imam ići na jedan megdan. Pošto

si ti kovač, najbolje bi bilo da ti iskuješ jednu onu topuzinu. Slušaj — kaže — ja sam vremenjak i ja imam borbu sa jednim tvojim Dalmatincem, a taj je Dalmatinac iz Korita. On se zove — kaže — Tadija Marinović.

I ništa. Ja iskova topuzinu tako snažnu, veliku, puste nabija kline u nju, ima u njoj preko pedeset kila... (On zna malo da primakne, da laže). E, uveče se smrklo i kaže meni kum:

— Ajmo ća!

Izaša ja vanka, sve se smrklo, ma ništa se prid okom ne vidi. Ko u rogu. Ja ništa ne vidim, nego čujem di me kum ufati za ruku i pogledam, vidim: ispod mene zemlja leti, a ja nosim tu topuzinu na ramenu. Al' ja ne koracam nikako, ali njega ne vidim nikako. Došli smo na jedno polje; kad smo došli, malo se vidi i vidim da je on tu. Kaže:

— Slušaj, kume, sad ću se ja pretvorit u crna bika, a ozdal uz polje ić će bio bik — bile boje. I kad se podbodemo, ti uzmi ovu topuzinu pa udri bijeloga, ali nemoj mene jer ja sam crne boje.

Kad najedanput nasto siljovina, grmljovina, to padaju krupe kolik' šake, ide ti bijeli bik, ja pogledam i vidim i crnoga bika. Pobodoše se, a ja bijo sam snažan pa kad uze onu topuzinu, pa ga prokinu dva-tri puta u rebra. On samo učini:

— E e e ...!

Mislim ja, idem probati i kuma, oće li on i zere. I ja tako, jedanput ka nevalice, pa i kuma prokinu. Nisam nego samo jedanput. Kad ništa. Ja malo tako još, još prokinu toga biloga, još dva-tri puta i on pobiže niz polje, onaj ga crni zapara. Kad on ga zapara, ha, razvedri se najedanput, Vidim kuma, a nestalo bijeloga. Kaže on meni:

— To je taj Marinović i moram ja ići njemu da obijem grãdom sve.

I iduću godinu (radija sam tad u Beogradu), kad sam se vratija kući, pitam ja:

— Je li Korita obila krupa?

— Je — kažu mi.

I stvarno, krupa obila i satrla sve, ali nije makla dalje od Rude.

94. PUŠKA NEĆE U ZECA

Stari jedan lovac koji je umrao već ima, ima deset godina, priča mi je da je iša u lov. Kad je pušku na oko stavio, a zec nogon odotam pritio.

I kaže on:

— Šta je ono?

A zec vrči na stranu po dva-tri metra i jopet mu skoči na sito, a on bi opet pušku na oko i u nj omirao, a puška mu neće da upali. On kaže:

— Sad ću provati na stranu.

On omakao jednu, pukle obedve. Ide dalje. Kad on jope malo maka naprid, zec prid njim stoji i ušima mu čini i nogon i maše mu.

A on jopet omira u nj, a puška neće da upali. A on onda okrene na stranu, puška puče jedna i druga, a u zeca nije tila. A on se onda prikrstijo i ošao kući svojoj i nije tlo više pucat.

95. ZEC GOVORI LOVCU

Išao san kao lovac u patke u polje. Kad san došao tamo u polje, velika je pušavica udarila, veliki je led, i tako su patke nagrnile i ja san išao i pucao san. Natovarijo san puna konja pataka, da više ne možen držati pušku u ruci. Pozatezijen skočio mi i zec iz šikare u mušu i ja san potegao u njega, a on samo digao kapu kao uši, ili uši ili kapu, i kaže:

— Dosta je više, goni kući to šta si — kaže — ubijo. Ne može se više, jer ću nastradati i ja i ti. Dosta je leda i meni i tebi. Ja ću spasiti sebe, a ti spasi sebe.

To van je bilo, tako mi je pričao. (Ovdje pripovjedač prelazi iz prvog lica u treće.)

I on van je potkupio konja i otišao je kući, a zec je ostao u polju, a patke su više ostale na svome terenu.

Pravi je zec bijo to! Iz šikare skočija, poljski zec, brdski, jel'te.

To mi je pričao Dujo Benja. On je lovac strastveni, on je tuka po petsto komada. Al' danas je to polje išušeno, toga nema.